Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

10. rujna 2024.*

„Žalba – Tržišno natjecanje – Zlouporaba vladajućeg položaja – Tržište općeg pretraživanja i specijaliziranog pretraživanja proizvoda na internetu – Odluka kojom se utvrđuje povreda članka 102. UFEU-a i članka 54. Sporazuma o europskom gospodarskom prostoru (EGP) – Zlouporaba učinkom poluge – Tržišno natjecanje prema zaslugama ili protutržišna praksa – Povoljnije prikazivanje rezultata vlastite usluge specijaliziranog pretraživanja od strane poduzetnika u vladajućem položaju – Potencijalni protutržišni učinci – Uzročna veza između zlouporabe i učinaka – Teret dokazivanja – Hipotetski scenarij – Sposobnost istiskivanja – Kriterij jednako učinkovitoga konkurenta”

U predmetu C-48/22 P,

povodom žalbe na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije, podnesene 20. siječnja 2022.,

Google LLC, sa sjedištem u Mountain Viewu (Sjedinjene Američke Države),

Alphabet Inc., sa sjedištem u Mountain Viewu,

koje zastupaju A. Bray, odvjetnik, T. Graf, *Rechtsanwalt*, D. Gregory, H. Mostyn, *barristers*, M. Pickford, *KC*, R. Snelders, *advocaat*, i C. Thomas, odvjetnik,

žalitelji,

koje podupire:

Computer & Communications Industry Association, sa sjedištem u Washingtonu (Sjedinjene Američke Države), koji zastupaju J. Killick, *advocaat*, A. Komninos, *dikigoros*, i A. Lamadrid de Pablo, *abogado*,

intervenijent u prvostupanjskom postupku,

a druge stranke u postupku su:

Europska komisija, koju zastupaju F. Castillo de la Torre, A. Dawes, N. Khan, H. Leupold i C. Urraca Caviedes, u svojstvu agenata,

tuženik u prvostupanjskom postupku,

* Jezik postupka: engleski

koju podupiru:

PriceRunner International AB, sa sjedištem u Stockholmu (Švedska), koji su u početku zastupali M. Jonson, K. Ljungström, F. Norburg, P. Scherp i H. Selander, *advokater*, a zatim K. Ljungström, F. Norburg, P. Scherp i H. Selander, *advokater*,

intervenijent u žalbenom postupku,

Savezna Republika Njemačka,

Nadzorno tijelo EFTA-e, koje su u početku zastupali C. Simpson, M. Sánchez Rydelski i M.-M. Joséphidès, a zatim C. Simpson, M. Sánchez Rydelski, I. O. Vilhjálmsdóttir i M.-M. Joséphidès, u svojstvu agenata,

Europska organizacija za zaštitu potrošača (BEUC), sa sjedištem u Bruxellesu (Belgija), koju zastupa A. Fratini, *avvocata*,

Infederation Ltd, sa sjedištem u Crowthorneu (Ujedinjena Kraljevina), koji su u početku zastupali S. Gartagani, K. Gwilliam, L. Hannah, *solicitors*, i A. Howard, *KC*, a zatim S. Gartagani, K. Gwilliam, L. Hannah, *solicitors*, A. Howard, *KC*, i T. Vinje, *advocaat*,

Kelkoo SAS, sa sjedištem u Parizu (Francuska), koji zastupaju W. Leslie, *solicitor*, i B. Meyring, *Rechtsanwalt*,

Verband Deutscher Zeitschriftenverleger eV, sa sjedištem u Berlinu (Njemačka),

Ladenzeile GmbH, prije Visual Meta GmbH, sa sjedištem u Berlinu,

BDZV – Bundesverband Digitalpublisher und Zeitungsverleger eV, prije Bundesverband Deutscher Zeitungsverleger eV, sa sjedištem u Berlinu,

koje zastupaju T. Höppner i P. Westerhoff, *Rechtsanwälte*,

Twenga SA, sa sjedištem u Parizu, koju zastupaju L. Godfroid, M. Gouraud i S. Hautbourg, odvjetnici,

intervenijenti u prvostupanjskom postupku,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik, L. Bay Larsen, potpredsjednik, A. Arabadjiev, E. Regan, F. Biltgen i O. Spineanu-Matei (izvjestiteljica), predsjednici vijeća, P. G. Xuereb, L. S. Rossi, I. Jarukaitis, N. Jääskinen, N. Wahl, I. Ziemele i J. Passer, suci,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: M. Longar, administrator,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 19. rujna 2023.,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 11. siječnja 2024.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Svojom žalbom društva Google LLC i Alphabet Inc. traže ukidanje presude Općeg suda Europske unije od 10. studenoga 2021., Google i Alphabet/Komisija (Google Shopping) (T-612/17; u daljnjem tekstu: pobijana presuda, EU:T:2021:763), kojom je taj sud poništio prvi članak Odluke Komisije C(2017) 4444 *final* od 27. lipnja 2017. u vezi s postupkom na temelju članka 102. UFEU-a i članka 54. Sporazuma o EGP-u (predmet AT.39740 – Google pretraživanje (Kupnja)) (u daljnjem tekstu: sporna odluka), samo u dijelu u kojem je Europska komisija utvrdila da su društva Google i Alphabet povrijedila te odredbe na trinaest nacionalnih tržišta općeg pretraživanja u okviru Europskog gospodarskog prostora (EGP) na temelju postojanja protutržišnih učinaka na tim tržištima, te u preostalom dijelu odbio njihovu tužbu.

I. Okolnosti spora

2 Okolnosti spora izložene u točkama 1. do 78. pobijane presude mogu se sažeti na sljedeći način.

A. Kontekst

3 Google je američko društvo specijalizirano za proizvode i usluge povezane s korištenjem interneta. Prije svega poznat je po svojem pretraživaču koji korisnicima interneta (u daljnjem tekstu, ovisno o kontekstu, nazivaju se i: korisnici ili potrošači) omogućuje da s pomoću preglednika koji upotrebljavaju i hiperpoveznica pronađu internetske stranice koje odgovaraju njihovim potrebama i pristupe im. Od 2. listopada 2015. Google je društvo kći u 100-postotnom vlasništvu društva Alphabet.

4 Googleov pretraživač omogućuje dobivanje rezultata pretraživanja na stranicama koje se pojavljuju na ekranima korisnika interneta. Te rezultate navedeni pretraživač odabire u skladu s općim kriterijima, pri čemu stranice na koje upućuju ne plaćaju Googleu za prikazivanje (u daljnjem tekstu: rezultati općeg pretraživanja) ili se odabiru prema posebnoj logici za određenu vrstu provedenog pretraživanja (u daljnjem tekstu: rezultati specijaliziranog pretraživanja). Rezultati specijaliziranog pretraživanja mogu se, po potrebi, prikazati bez posebnog djelovanja korisnika interneta zajedno s rezultatima općeg pretraživanja na istoj stranici (u daljnjem tekstu: stranica/e s rezultatima općeg pretraživanja) ili se mogu prikazati sami nakon upita za pretraživanje koji je korisnik interneta unio na jednoj od specijaliziranih stranica Googleova pretraživača ili nakon aktiviranja poveznica koje se nalaze u određenim dijelovima njegovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja. Google je razvio različite usluge specijaliziranog pretraživanja, primjerice za vijesti, lokalne informacije i poslovne ponude, putovanja zrakoplovom ili kupnju proizvoda. U ovom predmetu riječ je o potonjoj kategoriji.

5 Usluge specijaliziranog pretraživanja za kupnju proizvoda (u daljnjem tekstu: usluge uspoređivanja proizvoda ili uspoređivači proizvoda) same po sebi ne prodaju proizvode, nego uspoređuju i odabiru ponude prodavatelja na internetu koji nude pretraživani proizvod. Kao i rezultati općeg pretraživanja, rezultati specijaliziranog pretraživanja mogu biti rezultati koji se

ponekad smatraju „prirodnima”, koje internetske stranice na koje upućuju ne plaćaju, čak i ako su to stranice za prodaju. Redoslijed prikazivanja tih prirodnih rezultata na stranicama s rezultatima pretraživanja također ne ovisi o plaćanju.

6 Na Googleovim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja, kao i na stranicama drugih pretraživača, prikazuju se i rezultati koji se obično nazivaju „oglasima” te koje, s druge strane, plaćaju internetske stranice na koje upućuju. Ti rezultati povezani su i s pretraživanjem korisnika interneta i razlikuju se od prirodnih rezultata općeg ili specijaliziranog pretraživanja, primjerice riječima „oglas” ili „sponzorirano”.

7 Googleove stranice s rezultatima općeg pretraživanja mogu sadržavati ili su sadržavale sve vrste rezultata navedene u točkama 4. do 6. ove presude.

8 Drugi pretraživači koji nisu Googleov pretraživač nude ili su nudili usluge općeg pretraživanja i usluge specijaliziranog pretraživanja. Osim toga, postoje posebni pretraživači za uspoređivanje proizvoda.

9 Google je korisnicima interneta počeo pružati uslugu uspoređivanja proizvoda od kraja 2002. u Sjedinjenim Američkim Državama, a zatim otprilike dvije godine poslije postupno u određenim zemljama u Europi. Rezultati usporedbe proizvoda (u daljnjem tekstu: rezultati za proizvode) u početku su se pružali preko stranice za specijalizirano pretraživanje koja se nazivala Froogle i razlikovala od pretraživačeve stranice za opće pretraživanje, a potom, od 2003. u Sjedinjenim Američkim Državama i od 2005. u određenim zemljama u Europi, također preko pretraživačeve stranice za opće pretraživanje. U potonjem slučaju rezultati za proizvode grupirali su se na stranicama s rezultatima općeg pretraživanja na takozvanom Product OneBoxu (u daljnjem tekstu: Product OneBox), ispod ili usporedno s oglasima na vrhu ili sa strane na stranici i iznad rezultata općeg pretraživanja.

10 Google tvrdi da je od 2007. promijenio način razvoja rezultata za proizvode. Konkretno, zamijenio je ime Froogle imenom Product Search za svoje specijalizirane stranice za pretraživanje i stranice s rezultatima pretraživanja za uspoređivanje proizvoda.

11 Što se tiče rezultata za proizvode koji se prikazuju na stranicama s rezultatima općeg pretraživanja, s jedne strane, Google je obogatio sadržaj Product OneBoxa, koji je poslije nazvan Product Universal (u daljnjem tekstu: Product Universal), dodavanjem fotografija. Google je također učinio raznovrsnijima moguće ishode klikanja na poveznicu rezultata koja se ondje prikazuje: ovisno o slučaju, korisnika interneta odvelo se kao i prije izravno na odgovarajuću internetsku stranicu prodavatelja pretraživanog proizvoda ili ga se odvelo na specijaliziranu stranicu s rezultatima pretraživanja Product Search kako bi otkrio više ponuda istog proizvoda. S druge strane, Google je uspostavio mehanizam koji se naziva Universal Search, koji u slučaju identifikacije pretraživanja radi kupnje proizvoda omogućuje da se na stranici s rezultatima općeg pretraživanja poredaju po važnosti proizvodi koje obuhvaća Product Onebox, a potom oni koje obuhvaća Product Universal, u odnosu na rezultate općeg pretraživanja.

12 Što se tiče rezultata za proizvode koji su povezani s plaćanjima i koji se prikazuju na njegovim stranicama s rezultatima pretraživanja, Google je u rujnu 2010. u Europi uveo obogaćeni format u odnosu na oglase koji se sastoje isključivo od teksta (u daljnjem tekstu: tekstualni oglasi) koji su se do tada prikazivali. Google je u studenome 2011. u Europi dovršio taj mehanizam izravnim

prikazivanjem, na stranicama s rezultatima općeg pretraživanja, skupina oglasa više oglašivača, s fotografijama i cijenom (u daljnjem tekstu: oglasi za proizvode), koje su se nalazile na desnoj strani ili na vrhu stranice s rezultatima pretraživanja.

13 Google je 2013. u Europi ukinuo Product Universal i tekstualne oglase na svojim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja. Stoga su se ondje otad nalazili samo grupirani oglasi za proizvode, koji su preimenovani u „Shopping Commercial Units" ili „Shopping Units" (u daljnjem tekstu: Shopping Units), tekstualni oglasi i rezultati općeg pretraživanja. Stoga se korisnika interneta koji je kliknuo na oglas iz Shopping Unita uvijek odvelo na prodajnu internetsku stranicu oglašivača. Sa stranice s rezultatima općeg pretraživanja pristupao je Googleovoj specijaliziranoj stranici za pretraživanje i rezultate uspoređivanja proizvoda na kojoj se prikazivalo više oglasa samo ako je kliknuo na posebnu poveznicu na početku Shopping Unita ili na poveznicu dostupnu u glavnom navigacijskom izborniku (rubrika „Shopping"). U isto vrijeme kad je Google uklonio Product Universal sa svoje stranice s rezultatima općeg pretraživanja, odustao je i od prikazivanja prirodnih rezultata za proizvode na svojoj specijaliziranoj stranici s rezultatima pretraživanja Product Search, koja se razvila u stranicu koja sadržava samo oglase i koja se naziva Google Shopping.

B. Upravni postupak

14 Komisija je 30. studenoga 2010. na temelju članka 2. stavka 1. Uredbe Komisije (EZ) br. 773/2004 od 7. travnja 2004. o postupcima koje Komisija vodi na temelju članaka [101.] i [102. UFEU-a] (SL 2004., L 123, str. 18.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 298.) pokrenula postupak protiv Googlea.

15 Komisija je 13. ožujka 2013. donijela preliminarnu ocjenu na temelju članka 9. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima [101.] i [102. UFEU-a] (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165. i ispravak SL 2016., L 173, str. 108.), kako bi Google eventualno prihvatio obveze kojima se obvezuje otkloniti negativne učinke.

16 Komisija je 4. rujna 2014. obavijestila Google da ne može donijeti odluku o prihvaćanju obveza u skladu s člankom 9. Uredbe br. 1/2003.

17 Komisija se 15. travnja 2015. vratila na postupak utvrđivanja povrede koji se predviđa u članku 7. stavku 1. Uredbe br. 1/2003 i donijela obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku upućenu Googleu, u kojoj je privremeno zaključila da predmetne prakse predstavljaju zlouporabu vladajućeg položaja i stoga povredu članka 102. UFEU-a.

18 Komisija je 14. srpnja 2016. pokrenula postupak protiv društva Alphabet na temelju članka 2. stavka 1. Uredbe br. 773/2004 te je donijela dodatnu obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku upućenu Googleu i Alphabetu.

C. Sporna odluka

19 Komisija je 27. lipnja 2017. donijela spornu odluku.

20 Na prvom mjestu, Komisija je smatrala da su u kontekstu utvrđivanja Googleova eventualnog vladajućeg položaja predmetna tržišta proizvoda nacionalne razine, s jedne strane, tržište usluga općeg pretraživanja na internetu i, s druge strane, tržište usluga uspoređivanja proizvoda na internetu.

21 Na drugom mjestu, Komisija je utvrdila da je Google od 2008. imao vladajući položaj na tržištu općeg pretraživanja u svakoj zemlji EGP-a, osim u Češkoj Republici gdje je taj položaj imao tek od 2011. Kako bi došla do tog utvrđenja, oslonila se osobito na Googleove vrlo visoke i stabilne tržišne udjele, koji su zabilježeni u različitim studijama. Osim toga, naglasila je male tržišne udjele Googleovih konkurenata, postojanje prepreka ulasku na to tržište kao i činjenicu da je malo korisnika interneta rabilo više općih pretraživača. Istaknula je da Google uživa visok ugled i da korisnici interneta, koji su međusobno neovisni, nisu protuteža kupcu.

22 Na trećem mjestu, Komisija je utvrdila da je Google, u različitim trenucima još od siječnja 2008., zlouporabio svoj vladajući položaj na trinaest nacionalnih tržišta općeg pretraživanja u okviru EGP-a, tako što je smanjivao promet koji potječe s njegovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda i povećavao taj promet prema vlastitom uspoređivaču proizvoda, što je moglo imati, ili je stvarno imalo, protutržišne učinke na trinaest nacionalnih tržišta specijaliziranog pretraživanja za uspoređivanje proizvoda, ali i na trinaest tržišta općeg pretraživanja. Zemlje na koje se navedeno odnosilo bile su Belgija, Češka Republika, Danska, Njemačka, Španjolska, Francuska, Italija, Nizozemska, Austrija, Poljska, Švedska, Ujedinjena Kraljevina i Norveška.

23 S tim u vezi, Komisija je kao prvo, u dijelu 7.2. sporne odluke, navela da zlouporaba utvrđena u ovom slučaju uključuje povoljnije pozicioniranje i prikazivanje, na Googleovim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja, njegova uspoređivača proizvoda u odnosu na konkurentske uspoređivače proizvoda.

24 Konkretno, postupanje koje je Komisija utvrdila kao izvor zlouporabe u biti jest to da je Google prikazivao vlastiti uspoređivač proizvoda na svojim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja na upadljiv i privlačan način u za to određenim „okvirima”, pri čemu na njega nije primjenjivao svoje algoritme prilagodbe koji se koriste za opće pretraživanje, među kojima je i algoritam „Panda”, dok su se istodobno konkurentski uspoređivači proizvoda mogli prikazivati na tim stranicama samo kao rezultati općeg pretraživanja (plave poveznice), a ne u obogaćenom formatu, pri čemu su mogli biti slabije rangirani među generičkim rezultatima primjenom tih algoritama „prilagodbe”. Komisija je naglasila da ne dovodi u pitanje, same po sebi, različite kriterije za odabir koje je izabrao Google, koji su kvalificirani kao kriteriji relevantnosti, nego činjenicu da se isti kriteriji za pozicioniranje i prikazivanje nisu primjenjivali istodobno na njegov uspoređivač proizvoda i konkurentske uspoređivače. Isto tako, pojasnila je da ne dovodi u pitanje, kao takvo, isticanje specijaliziranih rezultata uspoređivanja proizvoda koje je Google smatrao relevantnima, nego činjenicu da se to isticanje nije primjenjivalo istodobno na njegov uspoređivač proizvoda i konkurentske uspoređivače.

25 Kao drugo, u dijelu 7.2.2. sporne odluke Komisija je ispitala vrijednost količine prometa za usluge uspoređivanja proizvoda. U tom je pogledu napomenula da je količina prometa bila važna, s mnogo aspekata, za sposobnost konkuriranja uspoređivača proizvoda.

26 Kao treće, Komisija je u dijelu 7.2.3. sporne odluke navela da su predmetne prakse smanjile promet s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda, a povećale promet s tih stranica prema Googleovu uspoređivaču

proizvoda. Komisija je potkrijepila taj zaključak trima elementima. Najprije, na temelju analize ponašanja korisnika interneta, Komisija je zaključila da su generički rezultati stvarali velik promet prema određenoj internetskoj stranici kad su bili rangirani među prvih tri do pet rezultata na prvoj stranici s rezultatima općeg pretraživanja s obzirom na to da korisnici interneta ne obraćaju ili slabo obraćaju pažnju na naknadne rezultate, koji se često ne pojavljuju izravno na zaslonu. Nadalje, Komisija je navela da su predmetne prakse dovele do pada prometa s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema gotovo svim konkurentskim uspoređivačima proizvoda tijekom znatnog razdoblja u svakoj od trinaest zemalja EGP-a u kojima su se provodile. Konačno, Komisija je utvrdila da su predmetne prakse dovele do povećanja prometa s Googlea prema njegovu vlastitom uspoređivaču proizvoda.

27 Kao četvrto, Komisija je u dijelu 7.2.4. sporne odluke tvrdila da promet koji je preusmjeren tim praksama čini velik dio prometa prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda i da ga se ne može djelotvorno zamijeniti drugim izvorima prometa koji su trenutačno dostupni za konkurentske uspoređivače proizvoda, odnosno aplikacijama na mobilnim telefonima, izravnim prometom, poveznicama s drugih partnerskih internetskih stranica, društvenim mrežama i drugim općim pretraživačima.

28 Kao peto, u dijelu 7.3. sporne odluke Komisija je navela da predmetne prakse imaju potencijalne protutržišne učinke na trinaest nacionalnih tržišta specijaliziranog pretraživanja za uspoređivanje proizvoda i na trinaest nacionalnih tržišta općeg pretraživanja, spomenutih u točki 22. ove presude. Što se tiče tržištâ specijaliziranog pretraživanja za uspoređivanje proizvoda, htjela je dokazati da su predmetne prakse mogle dovesti do toga da konkurentski uspoređivači proizvoda obustave svoje djelatnosti, da su mogle imati negativan utjecaj na inovaciju i da su stoga mogle smanjiti mogućnosti potrošača da pristupe najučinkovitijim uslugama. Stoga bi struktura tržišnog natjecanja na tim tržištima bila ugrožena. Što se tiče tržištâ općeg pretraživanja, protutržišni učinci predmetnih praksi proizlaze iz toga što su Googleu dodatna sredstva koja su ostvarena na njegovu uspoređivaču proizvoda s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja omogućila da ojača vlastitu uslugu općeg pretraživanja.

29 U dijelu 7.4. sporne odluke Komisija je opovrgnula argumente koje su žalitelji iznijeli protiv te analize, prema kojima primijenjeni pravni kriteriji nisu točni. U dijelu 7.5. te odluke ona je također opovrgnula opravdanja koja su žalitelji iznijeli kako bi dokazali da predmetne prakse nisu činile zlouporabu, a koja se temelje na tome da su te prakse bile objektivno nužne ili da su eventualna ograničenja tržišnog natjecanja koja su te prakse uzrokovale nadoknađena povećanjem učinkovitosti u korist potrošača.

30 Komisija je stoga u prvom članku sporne odluke navela da su Google, i Alphabet nakon što je preuzeo kontrolu nad Googleom, povrijedili članak 102. UFEU-a i članak 54. Sporazuma o EGP-u u trinaest zemalja navedenih u točki 22. ove presude, počevši od različitih datuma koji odgovaraju uvođenju specijaliziranih rezultata za proizvode ili oglasa za proizvode na Googleovoj stranici s rezultatima općeg pretraživanja.

31 Komisija je Googleu među ostalim naložila da prestane s predmetnom zlouporabom. Naglasila je da se, iako Google može postupiti u skladu s tom zabranom na različite načine, određena načela moraju poštovati, neovisno o tome odluči li Google zadržati Shopping Unitse ili druge skupine rezultata pretraživanja radi uspoređivanja proizvoda na svojim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja. Ta načela u biti uključuju načelo nediskriminirajućeg postupanja između

Googleova uspoređivača proizvoda i konkurentskih uspoređivača. Naposljetku, na temelju članka 2. sporne odluke, Komisija je Googleu izrekla novčanu kaznu u iznosu od 2 424 495 000 eura, od čega 523 518 000 eura plaća solidarno s Alphabetom.

II. Tužba podnesena Općem sudu i pobijana presuda

32 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 11. rujna 2017. Google je pokrenuo postupak za poništenje sporne odluke i, podredno, poništenje ili smanjenje iznosa izrečene novčane kazne.

33 Rješenjem predsjednika devetog vijeća Općeg suda od 17. prosinca 2018., Computer & Communications Industry Association (u daljnjem tekstu: CCIA) odobrena je intervencija u potporu zahtjevu žaliteljâ. Rješenjima od istog dana Saveznoj Republici Njemačkoj, Nadzornom tijelu EFTA-e, Europskom uredu za zaštitu potrošača (BEUC), društvima Infederation Ltd (u daljnjem tekstu: Foundem), Kelkoo SAS, registriranoj udruzi Verband Deutscher Zeitschriftenverleger eV (u daljnjem tekstu: VDZ), društvu Ladenzeile GmbH, prije Visual Meta GmbH, registriranoj udruzi BDZV – Bundesverband Digitalpublisher und Zeitungsverleger eV, prije Bundesverband Deutscher Zeitungsverleger eV (u daljnjem tekstu: BDZV) i društvu Twenga SA odobrena je intervencija u potporu zahtjevu Komisije.

34 Rješenjem predsjednika devetog vijeća Općeg suda od 11. travnja 2019. povjerljivo postupanje odobreno je, među ostalim, u odnosu na prilog A.1 tužbi kojom se pokreće postupak.

35 Opći sud uputio je predmet proširenom vijeću 10. srpnja 2019.

36 U prilog svojoj tužbi Google je istaknuo šest tužbenih razloga koje je iznio na sljedeći način:

„Prvim i drugim tužbenim razlogom dokazuje se da se [spornom] odlukom pogrešno zaključuje da Google stavlja u povoljniji položaj svoju uslugu uspoređivanja proizvoda tako što prikazuje Product Universalse i Shopping Unitse. U trećem se tužbenom razlogu objašnjava da je [sporna] odluka pogrešna jer se njome utvrđuje da su položaj i prikazivanje Product Universalsa i Shopping Unitsa preusmjerili Googleov promet pretraživanja. Četvrtim tužbenim razlogom dokazat će se da su pretpostavke iz [sporne] odluke o protutržišnim učincima neosnovane. Petim se tužbenim razlogom dokazuje da se [spornom] odlukom kvalitativna poboljšanja koja predstavljaju tržišno natjecanje na temelju zasluga pogrešno kvalificiraju kao zlouporaba. Šestim se tužbenim razlogom dokazuje da su razlozi zbog kojih se [spornom] odlukom izriče novčana kazna neosnovani.”

37 Pobijanom presudom Opći sud je u bitnome odbio tužbu potvrdivši Komisijinu analizu u pogledu tržišta specijaliziranog pretraživanja za uspoređivanje proizvoda.

38 Opći sud najprije je naglasio da Google ne osporava da ima vladajući položaj na trinaest nacionalnih tržišta općeg pretraživanja koja odgovaraju zemljama u kojima je Komisija smatrala da je zloupotrijebio takav položaj. Pojasnio je da je taj podatak polazna pretpostavka za sve analize koje su uslijedile.

39 Na prvom mjestu, Opći sud ispitao je peti tužbeni razlog i prvi dio prvog tužbenog razloga, koji se temelje na usklađenosti predmetnih praksi s tržišnim natjecanjem na temelju zasluga. Kao prvo, odbacio je argumentaciju žaliteljâ prema kojoj te prakse predstavljaju kvalitativna poboljšanja koja proizlaze iz tržišnog natjecanja na temelju zasluga te se ne mogu kvalificirati kao zlouporaba.

Kao drugo, odbacio je argumentaciju žaliteljâ prema kojoj je Komisija od Googlea zahtijevala da konkurentskim uspoređivačima proizvoda pruži pristup svojim poboljšanim uslugama a da nije ispunila uvjete navedene u presudi od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569). Kao treće, odbacio je argumentaciju žaliteljâ prema kojoj je Komisija pogrešno prikazala činjenice jer je Google uveo skupine rezultata za proizvode kako bi poboljšao kvalitetu svoje usluge, a ne kako bi promet usmjeravao prema vlastitoj usluzi uspoređivanja proizvoda.

40 Na drugom mjestu, Opći sud ispitao je drugi dio prvog tužbenog razloga te prvi, drugi i djelomično treći dio drugog tužbenog razloga, koji se temelje na nediskriminirajućem karakteru predmetnih praksi. U tom je pogledu odbio prigovore žaliteljâ koji se temelje na tome da je Komisija pogrešno zaključila da je Google svoju uslugu uspoređivanja proizvoda stavljao u povoljniji položaj prikazivanjem Product Universalsa i Shopping Unitsa kao i prigovore koji se odnose na to da su konkurentski uspoređivači proizvoda već bili uključeni u Shopping Unitse, tako da nije moglo doći do stavljanja u povoljniji položaj.

41 Na trećem mjestu, Opći sud ispitao je treći i četvrti tužbeni razlog, koji se temelje na tome da predmetne prakse nisu imale protutržišne učinke. Kao prvo, odbio je argumentaciju žaliteljâ prema kojoj Komisija nije dokazala da su predmetne prakse dovele, s jedne strane, do pada prometa s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda i, s druge strane, do povećanja prometa s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema njegovu uspoređivaču proizvoda. Kao drugo, smatrao je da argumentaciju žaliteljâ prema kojoj je Komisija iznosila pretpostavke o protutržišnim učincima predmetnih praksi treba odbaciti u pogledu tržišta usluga uspoređivanja proizvoda te da je treba prihvatiti u pogledu nacionalnih tržišta općeg pretraživanja. Kao treće, odbacio je argumentaciju žaliteljâ prema kojoj se uloga platformi za prodaju nije uzela u obzir u analizi učinaka predmetnih praksi. Kao četvrto, odbacio je argumentaciju žaliteljâ prema kojoj Komisija nije dokazala postojanje protutržišnih učinaka koji su nastali zbog predmetnih praksi na nacionalnim tržištima usluga uspoređivanja proizvoda.

42 Na četvrtom mjestu, Opći sud odbio je treći dio prvog tužbenog razloga i djelomično treći dio drugog tužbenog razloga, koji se temelje na postojanju objektivnih opravdanja prikazivanja Product Universalsa i Shopping Unitsa.

43 Suprotno tomu, što se tiče nacionalnih tržišta općeg pretraživanja, Opći sud smatrao je da se Komisija oslonila na previše neprecizna razmatranja kako bi opravdala postojanje protutržišnih učinaka, čak i potencijalnih, tako da je prvi dio četvrtog tužbenog razloga žaliteljâ, koji se temelji na isključivo špekulativnom karakteru analize protutržišnih učinaka predmetnih praksi, prihvaćen u pogledu tih tržišta.

44 Tako je Opći sud poništio spornu odluku samo u dijelu u kojem je Komisija utvrdila da su Google i Alphabet povrijedili članak 102. UFEU-a i članak 54. Sporazuma o EGP-u na trinaest nacionalnih tržišta općeg pretraživanja u okviru EGP-a na temelju postojanja protutržišnih učinaka na tim tržištima, a u preostalom dijelu odbio je tužbu. Na temelju svoje neograničene nadležnosti, u potpunosti je zadržao novčanu kaznu koju je Komisija izrekla žaliteljima.

III. Postupak pred Sudom

45 Rješenjem predsjednika Suda od 22. ožujka 2022., Google i Alphabet/Komisija (C-48/22 P, EU:C:2022:207), određeno je da se intervenijentima u prvostupanjskom postupku, odnosno CCIA-u, Saveznoj Republici Njemačkoj, Nadzornom tijelu EFTA-e, BEUC-u, Foundemu, Kelkoou, VDZ-u, Ladenzeileu, BDZV-u i Twengi, dostavi samo nepovjerljiva verzija priloga 2. žalbi koji su žalitelji podnijeli tajništvu Suda 2. veljače 2022. jer je u odnosu na te intervenijente određeno povjerljivo postupanje s tim prilogom.

46 Rješenjem predsjednika Suda od 1. rujna 2022., Google i Alphabet/Komisija (C-48/22 P, EU:C:2022:667), društvu PriceRunner International AB (u daljnjem tekstu: PriceRunner) odobrena je intervencija u potporu Komisijinu zahtjevu. U tom je rješenju u odnosu na društvo PriceRunner također predviđeno povjerljivo postupanje s prilogom 2. žalbi.

47 Rješenjem predsjednika Suda od 1. rujna 2022., Google i Alphabet/Komisija (C-48/22 P, EU:C:2022:668), odbijen je zahtjev društva FairSearch AISBL za intervenciju u potporu Komisijinu zahtjevu.

IV. Zahtjevi stranaka u žalbenom postupku

48 Žalitelji svojom žalbom od Suda zahtijevaju da:

– ukine pobijanu presudu;

– poništi spornu odluku ili, podredno, vrati predmet Općem sudu na ponovno odlučivanje,

– naloži Komisiji snošenje troškova prvostupanjskog i žalbenog postupka te

– naloži PriceRunneru snošenje troškova svoje intervencije.

49 Komisija od Suda zahtijeva da:

– odbije žalbu i

– naloži žaliteljima snošenje troškova.

50 PriceRunner od Suda zahtijeva da:

– odbije žalbu i

– naloži žaliteljima snošenje troškova tog društva.

51 CCIA od Suda zahtijeva da:

– ukine pobijanu presudu u dijelu u kojem se njome potvrđuje sporna odluka;

– poništi spornu odluku u cijelosti ili, podredno, vrati predmet Općem sudu na ponovno odlučivanje,

– naloži Komisiji snošenje troškova tog društva.

52 Nadzorno tijelo EFTA-e od Suda zahtijeva da:

– odbije žalbu i

– naloži žaliteljima snošenje troškova.

53 BEUC od Suda zahtijeva da:

– odbije žalbu i

– naloži žaliteljima snošenje troškova tog društva u žalbenom postupku.

54 Foundem od Suda zahtijeva da:

– odbaci žalbu kao očito nedopuštenu ili je u cijelosti odbije kao neosnovanu i

– naloži žaliteljima snošenje troškova tog društva.

55 Kelkoo od Suda zahtijeva da:

– odbaci žalbu kao nedopuštenu u dijelu u kojem se odnosi na činjenična utvrđenja Općeg suda te žalbu u preostalom dijelu odbije kao neosnovanu i

– naloži žaliteljima snošenje troškova tog društva.

56 VDZ, Ladenzeile i BDZV od Suda zahtijevaju da:

– odbije žalbu u cijelosti i

– naloži žaliteljima snošenje troškova, uključujući troškove tih društava.

57 Twenga od Suda zahtijeva da:

– odbije žalbene razloge žaliteljâ;

– potvrdi pobijanu presudu;

– potvrdi spornu odluku i

– naloži žaliteljima snošenje troškova.

58 Žalitelji su na raspravi održanoj 19. rujna 2023., odgovarajući na pitanje koje je postavio Sud, pojasnili da zahtijevaju ukidanje pobijane presude samo u dijelu u kojem je Opći sud odbio njihovu tužbu u prvostupanjskom postupku, što je uneseno u zapisnik s rasprave. Stoga su žalitelji odustali od žalbe u dijelu u kojem je bila usmjerena protiv dijela pobijane presude kojim je Opći sud prihvatio njihove zahtjeve.

V. O žalbi

59 U prilog svojoj žalbi žalitelji ističu četiri žalbena razloga. Prvi žalbeni razlog temelji se na pogrešci koja se tiče prava jer je Opći sud potvrdio spornu odluku iako nije ispunjavala pravni kriterij potreban za utvrđivanje postojanja obveze pružanja pristupa uspoređivačima proizvoda. Drugi žalbeni razlog temelji se na pogrešci koja se tiče prava time što je Opći sud potvrdio spornu odluku unatoč tomu što u njoj nije utvrđeno postupanje koje je odstupalo od tržišnog natjecanja zasnovanog na zaslugama. Trećim žalbenim razlogom navodi se da je Opći sud počinio pogreške u ocjeni uzročno-posljedične veze između navodne zlouporabe i vjerojatnih učinaka. Četvrti žalbeni razlog temelji se na pogrešci Općeg suda jer je smatrao da Komisija nije trebala ispitati je li postupanje moglo istisnuti jednako učinkovite konkurente.

A. Dopuštenost

60 Foundem tvrdi da žalbu treba odbaciti kao očito nedopuštenu. To društvo u biti tvrdi da žalitelji, a da pritom otvoreno ne osporavaju činjenice utvrđene u pobijanoj presudi, te činjenice žele zamijeniti svojom verzijom, koja je protivna utvrđenjima Općeg suda. Taj iskrivljeni i zavaravajući prikaz činjenica utječe na svaki od četiriju žalbenih razloga, s obzirom na to da se pravni argumenti istaknuti njima u prilog temelje na činjeničnim netočnostima.

61 S tim u vezi, dovoljno je podsjetiti na to da je, u skladu s člankom 256. stavkom 1. UFEU-a i člankom 58. prvim stavkom Statuta Suda Europske unije, žalba ograničena na pitanja prava. Opći je sud jedini nadležan utvrditi i ocijeniti relevantne činjenice kao i ocijeniti dokaze. Dakle, ocjena tih činjenica i tih dokaza, osim u slučaju njihova iskrivljavanja, ne čini pravno pitanje koje je kao takvo podložno nadzoru Suda u okviru žalbe (presuda od 12. siječnja 2023., Lietuvos geležinkeliai/Komisija, C-42/21 P, EU:C:2023:12, t. 60. i navedena sudska praksa).

62 Stoga, s jedne strane, okolnost da žalitelji pravnu argumentaciju iznesenu u okviru svoje žalbe temelje na iskrivljenom prikazu činjenica utvrđenih u pobijanoj presudi treba ocijeniti u okviru ispitivanja osnovanosti te presude. S druge strane, kritika zavaravajućeg prikaza činjenica utvrđenih u pobijanoj presudi a da se pritom ne osporava istinitost tih činjenica, čak i ako je osnovana, ne može dovesti do nedopuštenosti žalbe.

63 Nadalje, u ovom slučaju žalba dovoljno precizno određuje, u svakom od svojih razloga, osporavane točke pobijane presude i obrazlaže zašto su te točke, prema mišljenju žaliteljâ, zahvaćene pogreškama koje se tiču prava, što omogućuje Sudu da provede nadzor zakonitosti.

64 Iz svih prethodnih razmatranja proizlazi da je žalba dopuštena.

B. Meritum

1. Prvi žalbeni razlog

a) Argumentacija stranaka

65 Prvim žalbenim razlogom, koji se sastoji od dvaju dijelova, žalitelji, koje podupire CCIA, prigovaraju Općem sudu da je potvrdio spornu odluku iako Komisija nije dokazala da su ispunjeni uvjeti potrebni za utvrđivanje obveze pružanja usluge pristupa, utvrđeni sudskom praksom i navedeni u točkama 213., 215. i 216. pobijane presude.

66 U tom pogledu žalitelji tvrde da se Googleu u biti prigovara da konkurentskim uspoređivačima proizvoda nije pružio pristup namjenskim „okvirima” koji su pozicionirani na uočljivom mjestu na njegovim stranicama s rezultatima pretraživanja, imaju obogaćene funkcije prikazivanja te ne mogu biti slabije rangirani primjenom algoritama kao što je Panda.

67 Prvim dijelom prvog žalbenog razloga žalitelji prigovaraju Općem sudu da je u točkama 224. do 228. pobijane presude nezakonito zamijenio Komisijinu ocjenu iz sporne odluke vlastitom ocjenom prema kojoj su uvjeti za utvrđivanje obveze pružanja usluge pristupa bili ispunjeni. Naime, Opći sud tvrdio je da Googleova stranica s rezultatima općeg pretraživanja ima obilježja zbog kojih se može smatrati nužnom pogodnosti (t. 224.), da je Komisija smatrala da je Googleov promet neophodan konkurentskim uspoređivačima proizvoda (t. 227.) i da je ta institucija utvrdila rizik potpunog onemogućivanja tržišnog natjecanja (t. 228.). Međutim, u spornoj odluci nisu navedena takva utvrđenja, kao što je to uostalom i sâm Opći sud potvrdio u točki 223. pobijane presude, kada je naveo da se Komisija nije pozvala na uvjete obveze pružanja usluge pristupa.

68 Drugim dijelom prvog žalbenog razloga žalitelji tvrde da je Opći sud u točkama 229. do 249. pobijane presude počinio pogrešku koja se tiče prava jer je smatrao da Komisija nije bila dužna, kako bi utvrdila postojanje navodne zlouporabe, primijeniti test utvrđen u točki 41. presude od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569).

69 U tom pogledu žalitelji tvrde da je Opći sud u točkama 220., 229. i 287. pobijane presude utvrdio da je navodna zlouporaba u biti Googleova povreda obveze pružanja usluge pristupa. Međutim, Opći sud je u točki 229. te presude smatrao da se sporne prakse u svojim sastavnim elementima razlikuju od odbijanja pružanja usluge o kojem je riječ u predmetu u kojem je donesena presuda od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569).

70 Prvim prigovorom žalitelji prigovaraju Općem sudu da je u točkama 237. do 240. pobijane presude smatrao da ovaj predmet treba razlikovati od predmeta o odbijanju pružanja usluge jer se potonji odnosio na „razliku u postupanju”. Međutim, predmet koji se odnosi na odbijanje pružanja usluge pristupa samo je posebna vrsta predmeta koji se odnose na različito postupanje jer za dotičnog poduzetnika znači da može zadržati dio sredstava za vlastitu dobit i pritom ga odbiti pružiti svojim konkurentima.

71 Prema mišljenju žaliteljâ, problem koji je utvrđen u ovom slučaju je postojanje pogodnosti koja se sastoji od „okvira” i kojoj konkurentski uspoređivači proizvoda nemaju pristup kao i činjenica da je ta pogodnost privlačnija, u smislu pozicioniranja, obilježja i nepostojanja slabijeg rangiranja, od pogodnosti kojoj su ti uspoređivači stvarno imali „pristup”, u skladu s formulacijom koju je Opći sud upotrijebio u točkama 219. i 243. pobijane presude, odnosno od prikaza generičkih rezultata.

Opisati navodnu zlouporabu kao kombinaciju više praksi, odnosno kombinaciju prikazivanja rezultata Googleova uspoređivača proizvoda u uočljivim „okvirima” i prikazivanja rezultata konkurentskih uspoređivača proizvoda u generičkim rezultatima podložnim slabijem rangiranju, samo je drugi način izražavanja činjenice da je Google različito postupao s rezultatima svojeg uspoređivača proizvoda i rezultatima konkurentskih uspoređivača proizvoda jer potonjima nije omogućio pristup „okvirima”. Stoga, suprotno onomu što je Opći sud naveo u točki 232. pobijane presude, predmetno različito postupanje nije „izvanjska praksa” različita od pristupa.

72 Drugim prigovorom žalitelji tvrde da je Opći sud u točkama 177., 219. i 243. pobijane presude nezakonito i pogrešno opisao spornu odluku kao da se odnosi na uvjete Googleova pružanja vlastite usluge općeg pretraživanja uz pomoć pristupa stranicama s rezultatima općeg pretraživanja, a ne na obvezu pružanja pristupa zasebnoj pogodnosti.

73 Kao prvo, Opći sud „preformulirao” je spornu odluku time što je u točki 219. pobijane presude utvrdio da je „suprotno onomu što tvrdi Komisija”, u ovom predmetu riječ o uvjetima Googleova pružanja vlastite usluge općeg pretraživanja uz pomoć pristupa stranicama s rezultatima općeg pretraživanja, dok se u toj odluci ne nalazi takvo utvrđenje.

74 Kao drugo, Opći sud je pogrešno pravno kvalificirao ovaj predmet, opisujući ga kao da se odnosi na uvjete pružanja usluge pristupa. Naime, taj se predmet ne odnosi na uvjete pružanja usluge pristupa, odnosno na komercijalne uvjete pod kojima poduzetnik, koji je odlučio opskrbljivati drugog poduzetnika, stavlja na raspolaganje svoje proizvode ili usluge. Usto, predmetna infrastruktura ne obuhvaća čitavu Googleovu stranicu s rezultatima općeg pretraživanja. Naprotiv, iz sporne odluke proizlazi da „okviri” čine zasebnu pogodnost s vlastitom tehničkom infrastrukturom i da se Googleu prigovara da konkurentskim uspoređivačima proizvoda nije omogućio pristup tim „okvirima”. Činjenica da je Google konkurentskim uspoređivačima proizvoda omogućio pristup svojim rezultatima općeg pretraživanja ne mijenja ništa. Stoga se, kao i u svim predmetima koji se odnose na obvezu pružanja usluge pristupa, pitanje u ovom predmetu odnosi na pravo poduzetnika da odabere tko ima pristup određenoj pogodnosti. U tim okolnostima nije relevantno upućivanje u točkama 234. do 236. i 239. pobijane presude na sudsku praksu koja se odnosi na prakse snižavanja marži.

75 Trećim prigovorom žalitelji tvrde da je Opći sud u točkama 232. i 233. pobijane presude pogrešno odbacio kriterij obveze pružanja usluge pristupa jer konkurent nije podnio izričit zahtjev za pristup i jer poduzetnik u vladajućem položaju nije izričito odbio pružiti pristup. Kao prvo, Opći sud počinio je pogrešku koja se tiče prava jer sudska praksa ne zahtijeva postojanje zahtjeva i izričito odbijanje pristupa. Kao drugo, formalistički pristup Općeg suda protivan je pravnoj i gospodarskoj logici obveze pružanja usluge pristupa. Važno je utvrditi ispunjava li ovaj predmet pravne uvjete potrebne za nametanje takve obveze, koja predstavlja zadiranje u temeljne slobode i odstupanje od tržišnog natjecanja u tržišnom gospodarstvu. Nasuprot tomu, postojanje ili nepostojanje izričitog zahtjeva nije relevantno. Kao treće, rasuđivanje Općeg suda odstupa od sporne odluke, kojom je utvrđeno postojanje zahtjeva i odbijanje pristupa Shopping Unitsu.

76 Četvrtim prigovorom žalitelji prigovaraju Općem sudu da je u točki 240. pobijane presude odbacio kriterij obveze pružanja usluge pristupa jer je predmetno postupanje kvalificirao kao „aktivno”, odnosno kao različito Googleovo postupanje prema rezultatima vlastitog uspoređivača proizvoda u odnosu na rezultate konkurentskih uspoređivača proizvoda. Međutim, spornoj odluci protivi se „pasivna” uskrata pristupa drugim uspoređivačima proizvoda poput onog pruženog Googleovu

uspoređivaču proizvoda. Prema mišljenju žaliteljâ, kvalificiranje ponašanja kao „aktivnog” ili „pasivnog” nije relevantno za razlikovanje ove vrste predmeta od odbijanja pružanja usluge pristupa općenito.

77 Petim prigovorom žalitelji osporavaju razmatranja Općeg suda iz točke 246. pobijane presude u kojima je utvrdio da korektivne mjere sporne odluke nisu relevantne za ocjenu naravi navodne zlouporabe. Komisija je utvrdila samo dvije mjere za prestanak zlouporabe, pri čemu je Google mogao sklopiti sporazume s konkurentskim uspoređivačima proizvoda kako bi im omogućio isti pristup svojim „okvirima” kojim je raspolagao njegov uspoređivač proizvoda ili je mogao ukloniti prikazivanje „okvira”. Stoga se spornom odlukom očito nastojalo otkloniti zabrinutost koja je proizlazila iz toga što je Google odbijao pružiti pristup određenoj infrastrukturi, iako je to imao dužnost činiti.

78 Komisija, PriceRunner, Nadzorno tijelo EFTA-e, BEUC, Foundem, Kelkoo, VDZ, Ladenzeile, BDZV i Twenga osporavaju argumentaciju žaliteljâ i tvrde da prvi žalbeni razlog treba odbaciti kao nedopušten ili bespredmetan ili ga odbiti kao neosnovan. Konkretno, taj se žalbeni razlog temelji na pogrešnoj pretpostavci prema kojoj se u spornoj odluci, kako je potvrđena pobijanom presudom, sporno postupanje sastojalo samo od toga da je Google vidljivo prikazivao rezultate svojeg uspoređivača proizvoda i konkurentskim uspoređivačima proizvoda odbijao dati pristup zasebnoj pogodnosti koju navodno čine „okviri”, odnosno Products Universals, a zatim Shopping Units.

b) Ocjena Suda

1) Drugi dio prvog žalbenog razloga

79 Drugim dijelom svojeg prvog žalbenog razloga, koji valja najprije razmotriti, žalitelji kritiziraju točke 229. do 249. pobijane presude jer je Opći sud, odbivši na ovaj predmet primijeniti uvjete utvrđene u točki 41. presude od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569), primijenio pogrešan pravni kriterij za ocjenu postojanja zlouporabe vladajućeg položaja.

80 S tim u vezi, Opći sud je u točki 229. pobijane presude utvrdio da iako predmetne prakse nisu nešto novo kad je riječ o problematici pristupa, one se po sastavnim elementima ipak razlikuju od odbijanja pružanja usluge o kojem je riječ u predmetu u kojem je donesena presuda od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569), što opravdava Komisijinu odluku da ih razmotri s gledišta drugih kriterija osim onih iz te presude.

81 U točkama 230. i 231. pobijane presude Opći sud pojasnio je da, naime, ne podrazumijeva nužno svaka sveukupna ili djelomična problematika pristupa, poput one u ovom slučaju, primjenu uvjeta navedenih u toj presudi, osobito, kao što je to navela Komisija u spornoj odluci, kada se predmetna praksa sastoji od samostalnog postupanja koje se, iako može imati iste učinke kao i isključenje, u svojim sastavnim elementima razlikuje od odbijanja pružanja usluge.

82 U točkama 232. i 233. pobijane presude Opći sud u biti je objasnio da odbijanje pružanja usluge zbog kojeg se opravdava primjena uvjeta navedenih u presudi od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569) podrazumijeva, s jedne strane, izričitost, odnosno postojanje zahtjeva ili, u svakom slučaju, želje da se dodijeli pristup i povezanog odbijanja te, s druge strane, to da se sporno postupanje temelji uglavnom na odbijanju kao takvom, a ne na izvanjskoj praksi kao što je to, konkretno, drugi oblik zlouporabe učinkom poluge.

Općі sud smatra da nepostojanje takvog izričitog odbijanja pružanja pristupa isključuje da se kvalificiraju kao odbijanje pružanja pristupa one prakse koje, s obzirom na svoje sastavne elemente koji po samoj svojoj prirodi odstupaju od tržišnog natjecanja na temelju zasluga, čine samostalnu povredu članka 102. UFEU-a, iako *in fine* mogu imati za posljedicu prešutno odbijanje pristupa.

83 U točki 234. pobijane presude Općі sud dodao je da iako sve ili barem većina „praksi istiskivanja" mogu činiti prešutna odbijanja pružanja usluge jer se njima otežava pristup tržištu, presuda od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569) ne može se primijeniti na sve te prakse osim ako se povrijede tekst i smisao članka 102. UFEU-a čiji se doseg ne može ograničiti na zlouporabe koje se odnose na „nužnu" robu i usluge u smislu te presude.

84 U točki 235. pobijane presude Općі sud primijetio je da u nekoliko predmeta u kojima se pojavila problematika pristupa usluzi, kao što su prakse snižavanja marži, nije bilo potrebno dokazati uvjet neophodnosti. S tim u vezi, u točki 236. pobijane presude utvrdio je da se iz presude od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569) ne može zaključiti da se uvjeti za utvrđivanje postojanja zlonamjernog odbijanja pružanja usluge pristupa nužno trebaju primjenjivati u okviru ocjene predstavlja li zlouporabu postupanje koje se sastoji od toga da se pružanje usluga ili prodaja proizvoda podvrgne nepovoljnim uvjetima ili uvjetima koji možda nisu u interesu kupca, s obzirom na to da takva postupanja sama po sebi mogu predstavljati samostalni oblik zlouporabe različit od odbijanja pružanja usluge pristupa.

85 U točkama 237. do 241. pobijane presude Općі sud u biti je smatrao da u ovom slučaju nije riječ samo o Googleovu jednostranom odbijanju da konkurentskim poduzetnicima pruži uslugu potrebnu za tržišno natjecanje na susjednom tržištu, nego o različitom postupanju koje je protivno članku 102. UFEU-a. Istaknuo je da su sporne prakse „aktivne" prirode koja se odražava u pozitivnim aktima diskriminacije između Googleove usluge uspoređivanja proizvoda i konkurentskih usluga uspoređivanja proizvoda i da te prakse predstavljaju samostalni oblik zlouporabe učinkom poluge s tržišta na kojem se ostvaruje vladajući položaj, koju obilježavaju velike prepreke ulasku, odnosno s tržišta usluga općeg pretraživanja. Prema mišljenju Općeg suda, Komisija stoga nije bila dužna utvrditi da su ispunjeni uvjeti iz presude od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569) kako bi se utvrdilo postojanje zlouporabe vladajućeg položaja.

86 U točkama 242. do 247. pobijane presude Općі sud odbacio je, među ostalim, Googleov argument prema kojem mu se spornom odlukom u biti nalaže da prenese vrijednu imovinu, odnosno prostor namijenjen rezultatima pretraživanja. Objasnio je da obveza poduzetnika koji zlouporabi vladajući položaj da prenese imovinu, sklopi ugovore ili omogući pristup svojoj usluzi na nediskriminirajući način ne znači nužno primjenu uvjeta utvrđenih u presudi od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569). Naime, ne može postojati automatizam između kriterija pravne kvalifikacije zlouporabe i korektivnih mjera koje omogućuju njezino popravljanje. Općі sud dodao je da zlouporabu ne treba ograničiti na prikazivanje „okvira" na vrhu Googleove stranice s rezultatima pretraživanja te da uvjete za utvrđivanje zlouporabe ne treba definirati samo s obzirom na taj aspekt zbog toga što je jedan od načina da se prestane s postupanjem koje predstavlja zlouporabu omogućivanje konkurentima da se pojave u navedenim „okvirima".

87 Kako bi se ocijenilo jesu li, kao što to tvrde žalitelji, ta razmatranja zahvaćena pogreškom koja se tiče prava, valja podsjetiti na to da članak 102. UFEU-a zabranjuje, u mjeri u kojoj bi to moglo utjecati na trgovinu među državama članicama, da jedan ili više poduzetnika zlorabe vladajući položaj na unutarnjem tržištu ili njegovu znatnom dijelu. Cilj je tog članka izbjeći narušavanje

tržišnog natjecanja na štetu općeg interesa, pojedinačnih poduzetnika i potrošača, tako da se njime kažnjavaju postupanja poduzetnika u vladajućem položaju kojima se ograničava tržišno natjecanje na temelju zasluga i koja stoga mogu uzrokovati izravnu štetu potrošačima ili koja sprečavaju ili narušavaju to tržišno natjecanje te im stoga mogu uzrokovati neizravnu štetu (presuda od 21. prosinca 2023., European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, t. 124. i navedena sudska praksa).

88 Takva postupanja čine ona koja, na tržištu na kojem je stupanj tržišnog natjecanja već oslabljen upravo zbog prisutnosti jednog ili više poduzetnika u vladajućem položaju, stvaraju prepreku, upotrebom sredstava različitih od onih koja uređuju tržišno natjecanje među poduzetnicima na temelju zasluga, održavanju postojećeg stupnja tržišnog natjecanja na tržištu ili razvoju tog tržišnog natjecanja (presuda od 21. prosinca 2023., European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, t. 125. i navedena sudska praksa).

89 Kad je riječ o praksama odbijanja pristupa infrastrukturi koju je razvio poduzetnik u vladajućem položaju za potrebe vlastitih djelatnosti i koja je u njegovu vlasništvu, iz sudske prakse Suda proizlazi da takvo odbijanje može predstavljati zlouporabu vladajućeg položaja pod uvjetom ne samo da je to odbijanje takve prirode da isključuje svaku konkurenciju koju na predmetnom tržištu predstavlja podnositelj zahtjeva za pristup i da ne može biti objektivno opravdano, nego i da je infrastruktura sama po sebi nužna za obavljanje djelatnosti tog podnositelja zahtjeva jer ne postoji nikakva stvarna ili moguća zamjena za tu infrastrukturu (vidjeti u tom smislu presude od 26. studenoga 1998., Bronner, C-7/97, EU:C:1998:569, t. 41., i od 12. siječnja 2023., Lietuvos geležinkeliai/Komisija, C-42/21 P, EU:C:2023:12, t. 79. i navedenu sudsku praksu).

90 Određivanje tih uvjeta, u točki 41. presude od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569), bilo je opravdano okolnostima tog predmeta, koje nisu uključivale nikakvo drugo postupanje osim odbijanja poduzetnika u vladajućem položaju da odobri konkurentu pristup infrastrukturi koju je razvio za potrebe vlastite djelatnosti (presude od 25. ožujka 2021., Deutsche Telekom/Komisija, C-152/19 P, EU:C:2021:238, t. 45. i od 12. siječnja 2023., Lietuvos geležinkeliai/Komisija, C-42/21 P, EU:C:2023:12, t. 80.).).

91 Naime, utvrđenje da je poduzetnik u vladajućem položaju zloupotrijebio svoj položaj jer je odbio sklopiti ugovor s konkurentom dovodi do toga da će taj poduzetnik biti prisiljen s tim konkurentom sklopiti ugovor. Međutim, takvom se obvezom osobito ugrožava sloboda ugovaranja i pravo vlasništva vladajućeg poduzetnika s obzirom na to da poduzetnik, iako je vladajući poduzetnik, u načelu ima pravo odbiti sklapanje ugovora i korištenje infrastrukturom koju je razvio za vlastite potrebe (presuda od 25. ožujka 2021., Deutsche Telekom/Komisija, C-152/19 P, EU:C:2021:238, t. 46.).

92 U ovom slučaju žalitelji tvrde da je Opći sud u točkama 229. i 240. pobijane presude pogrešno zaključio, unatoč činjenici da je u njezinim točkama 220., 229. i 287. utvrdio navodnu zlouporabu formulirajući je na način da je zapravo riječ o tome je li Google obvezan konkurentskim uspoređivačima proizvoda pružiti pristup takvoj infrastrukturi, da se Googleove prakse u svojim sastavnim elementima razlikuju od odbijanja pristupa poput onog o kojem je riječ u predmetu u kojem je donesena presuda od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569) i da se, prema tome, uvjeti utvrđeni tom presudom ne primjenjuju na te prakse.

93 Svojim prvim i drugim prigovorom žalitelji osobito prigovaraju Općem sudu da je smatrao da se ovaj predmet odnosi na „različito postupanje” u pogledu uvjeta u kojima Google pruža svoju uslugu općeg pretraživanja uz pomoć pristupa stranicama s rezultatima općeg pretraživanja, a ne

na obvezu pružanja pristupa zasebnoj pogodnosti koja se sastoji od namjenskih „okvira" pozicioniranih na uočljivom mjestu na njegovim stranicama s rezultatima pretraživanja, koji imaju obogaćene funkcije prikazivanja i koji nisu podložni slabijem rangiranju algoritmima kao što je Panda.

94 S tim u vezi valja na prvom mjestu navesti da žalitelji pogrešno tumače točke 220., 229. i 287. pobijane presude.

95 Točno je da je Opći sud u točki 220. pobijane presude istaknuo da se „Googleu prigovara to što konkurentskim uspoređivačima proizvoda nije omogućio pozicioniranje i prikazivanje slično onima koje uživa njegov vlastiti uspoređivač". U točki 229. te presude naveo je da „predmetne prakse, kao što to tvrdi Google, nisu nešto novo kad je riječ problematici pristupa". U točki 287. navedene presude utvrdio je da „s rezultatima konkurentskih uspoređivača, iako su vrlo relevantni za korisnika interneta, nikad se ne može postupati slično kao s rezultatima Googleova uspoređivača, neovisno o tome je li riječ o njihovu pozicioniranju, s obzirom na to da su zbog vlastitih obilježja podložni slabijem rangiranju primjenom algoritama prilagodbe i da su okviri namijenjeni za rezultate Googleova uspoređivača, ili o njihovu prikazivanju, s obzirom na to da su obogaćena slova i slike također namijenjeni za Googleov uspoređivač."

96 Međutim, suprotno onomu što tvrde žalitelji, Opći sud u tim točkama 220., 229. i 287. pobijane presude uopće nije formulirao navodnu zlouporabu na način da je apsolutno riječ o tome je li Google imao obvezu pružanja pristupa „okvirima", odnosno u početku Products Universalsu, a zatim Shopping Unitsu.

97 Naime, iz samog teksta tih točaka, kao i iz tumačenja navedenih točaka u njihovu kontekstu, osobito iz točaka 219. do 229. i 288. pobijane presude, proizlazi da se Googleu prigovorilo da uspoređivačima proizvoda koji konkuriraju njegovu uspoređivaču nije omogućio da na njegovim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja ostvare vidljivost koja je slična vidljivosti koju je imao njegov uspoređivač i da stoga nije osigurao jednako postupanje između svojeg i konkurentskih uspoređivača proizvoda. Konkretnije, postupanje koje se prigovara Googleu sastoji se od kombinacije dviju praksi, kako je na to podsjetio i Opći sud u točkama 187. i 261. te presude, odnosno, s jedne strane, od povoljnijeg pozicioniranja i prikazivanja vlastitih specijaliziranih rezultata na vlastitim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja od rezultata konkurentskih uspoređivača i, s druge strane, od istodobnog slabijeg rangiranja rezultata konkurentskih uspoređivača primjenom algoritama prilagodbe.

98 Nadalje, budući da se žalitelji pozivaju i na relevantnost korektivnih mjera predviđenih u spornoj odluci, dovoljno je istaknuti da se njima Googleu ne nalaže da omogući pristup „okvirima". Naime, iz točaka 71. i 221. pobijane presude proizlazi da je Komisija Googleu naložila da prestane sa spornim postupanjem ističući da iako Google može postupiti u skladu s tom zabranom na različite načine, bilo koja provedbena „mjera" treba zajamčiti da Google s konkurentskim uslugama uspoređivanja proizvoda ne postupa „manje povoljno" nego s vlastitom uslugom uspoređivanja proizvoda na svojim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja i da bilo koja provedbena mjera treba Googleovu uslugu uspoređivanja proizvoda podvrgnuti „istim postupcima i metodama" pozicioniranja i prikazivanja kao što su oni koji se upotrebljavaju za konkurentske usluge uspoređivanja proizvoda.

99 Opis postupanja o kojem je riječ u pobijanoj presudi tako pokazuje da se to postupanje odnosilo na diskriminirajuće pozicioniranje i prikazivanje na Googleovim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja, a ne na pristup „okvirima".

100 Tako je u točki 177. pobijane presude Opći sud, među ostalim, naveo da predmetnu infrastrukturu čine Googleove stranice s rezultatima općeg pretraživanja koje generiraju promet prema drugim internetskim stranicama, osobito onima konkurentskih uspoređivača proizvoda, i da je ta infrastruktura u načelu otvorena.

101 Nadalje, u točkama 219. i 243. pobijane presude Opći sud naveo je da se u ovom predmetu dovode u pitanje uvjeti Googleova pružanja usluge općeg pretraživanja u okviru pristupa uspoređivača proizvoda stranicama s rezultatima općeg pretraživanja.

102 Naposljetku, nakon što je u točkama 220. i 221. pobijane presude sažeo sadržaj uvodnih izjava 662., 699. i 700. točke (c) sporne odluke, Opći sud je u točki 222. te presude utvrdio da je cilj te odluke bio jednak pristup Googleova uspoređivača proizvoda i konkurentskih uspoređivača proizvoda Googleovim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja, neovisno o vrstama rezultata o kojima je riječ – bilo da se radi o generičkim rezultatima, Product Universalsima ili Shopping Unitsima – te se njome konkurentskim uspoređivačima proizvoda nastojao odobriti pristup Googleovim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja na način da su pozicionirani i prikazani na jednako vidljivom mjestu kao i Googleov uspoređivač proizvoda.

103 Stoga je nesporno da se Opći sud, kada je u točki 229. pobijane presude naveo da predmetne prakse „nisu nešto novo kad je riječ o problematici pristupa”, nije pozvao na pristup konkurentskih uspoređivača proizvoda „okvirima”, nego na njihov pristup Googleovim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja u nediskriminirajućim uvjetima.

104 Na drugom mjestu, Općem sudu ne može se prigovoriti da je u točki 219. pobijane presude zamijenio ocjenu sadržanu u spornoj odluci vlastitom ocjenom. Naime, opis predmetnog postupanja, kako ga je izložio Opći sud, samo je način opisa okolnosti da se Googleu stavlja na teret povoljnije pozicioniranje i prikazivanje vlastita uspoređivača proizvoda na vlastitim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja u odnosu na konkurentske uspoređivače proizvoda, što je više puta navedeno u spornoj odluci i pobijanoj presudi, uz minimalne varijacije u upotrijebljenoj formulaciji.

105 Na trećem mjestu, ne može se prihvatiti argument žaliteljâ prema kojem „okviri” čine pogodnost različitu od Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja, tako da je Opći sud trebao utvrditi da je u ovom slučaju bila riječ o pitanju je li opravdano Googleu naložiti da konkurentskim uspoređivačima proizvoda omogući pristup toj pogodnosti. Naime, kao što je to u biti istaknula nezavisna odvjetnica u točkama 114. i 115. svojeg mišljenja, čak i ako su istaknuti na Googleovoj stranici s rezultatima općeg pretraživanja, „okviri” ne predstavljaju zasebnu infrastrukturu u smislu samostalne stranice s rezultatima pretraživanja.

106 Nadalje, nesporno je da su uspoređivači proizvoda koji konkuriraju takvoj Googleovoj usluzi imali pristup njegovoj usluzi općeg pretraživanja i stranicama s rezultatima općeg pretraživanja. Stoga se Googleu uopće ne prigovara da je odbio taj pristup.

107 Stoga, nedostatak koji za uspoređivače proizvoda koji konkuriraju Googleu proizlazi iz kombinacije dviju predmetnih praksi, odnosno, s jedne strane, iz povoljnijeg pozicioniranja i prikazivanja Googleovih specijaliziranih rezultata na stranicama s rezultatima općeg pretraživanja od rezultata konkurentskih uspoređivača proizvoda, i, s druge strane, iz istodobnog slabijeg rangiranja rezultata konkurentskih uspoređivača proizvoda primjenom algoritama prilagodbe, odnosi se na uvjete pristupa Googleovoj stranici s rezultatima općeg pretraživanja, a ne na pristup navodno različitoj infrastrukturi koju čine „okviri”.

108 Na četvrtom mjestu, kao što je to Opći sud u biti istaknuo u točkama 223., 237. i 240. pobijane presude, Komisija je u spornoj odluci smatrala da je Google, kombinacijom tih dviju praksi i stoga diskriminacijom između vlastitog uspoređivača proizvoda i konkurentskih uspoređivača proizvoda na vlastitim stranicama općeg pretraživanja iskorištavao, učinkom poluge, svoj vladajući položaj na tržištu općeg pretraživanja, koje je obilježeno snažnim preprekama ulasku, kako bi stavio u povoljniji položaj vlastiti uspoređivač proizvoda na tržištu usluga uspoređivanja proizvoda, i da je to postupanje dovelo do mogućeg ili stvarnog istiskivanja konkurenata na potonjem, silaznom tržištu.

109 S obzirom na tu okolnost, Opći sud je u točkama 229. i 240. pobijane presude utvrdio da Komisija nije bila dužna utvrditi da su ispunjeni uvjeti navedeni u presudi od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569), spomenuti u točki 89. ove presude, kako bi utvrdila povredu na temelju utvrđenih praksi, s obzirom na to da se te prakse svojim sastavnim elementima razlikuju od odbijanja pristupa poput onog o kojem je riječ u predmetu u kojem je donesena ta presuda i da čine samostalni oblik zlouporabe učinkom poluge.

110 Međutim, kao što je to navedeno u točki 90. ove presude, iz sudske prakse proizašle iz presude od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569) proizlazi da je propisivanje uvjeta navedenih u točki 41. te presude bilo opravdano okolnostima predmeta u kojem je donesena navedena presuda, koje nisu uključivale nikakvo drugo postupanje osim odbijanja poduzetnika u vladajućem položaju da konkurentu pruži pristup infrastrukturi koju je razvio za potrebe vlastite djelatnosti.

111 Suprotno tomu, kada poduzetnik u vladajućem položaju odobrava pristup svojoj infrastrukturi, ali taj pristup, pružanje usluga ili prodaju proizvoda podvrgava nepoštenim uvjetima, ne primjenjuju se uvjeti koje je Sud naveo u točki 41. presude od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569). Doista, kada je pristup takvoj infrastrukturi ili čak usluzi ili inputu nužan kako bi se konkurentima poduzetnika u vladajućem položaju omogućilo da posluju na isplativ način na silaznom tržištu, još je vjerojatnije da će nepoštene prakse na tom tržištu imati barem moguće protutržišne učinke i predstavljati zlouporabu u smislu članka 102. UFEU-a. Međutim, kad je riječ o praksama koje nisu odbijanje pristupa, nepostojanje takve nužnosti nije samo po sebi odlučujuće za razmatranje postupanja koja potencijalno mogu biti zlouporaba poduzetnika u vladajućem položaju (presude od 25. ožujka 2021., Deutsche Telekom/Komisija, C-152/19 P, EU:C:2021:238, t. 50., kao i od 25. ožujka 2021., Slovak Telekom/Komisija, C-165/19 P, EU:C:2021:239, t. 50. i navedena sudska praksa).

112 Naime, iako takva postupanja mogu predstavljati oblik zlouporabe kada mogu dovesti do barem mogućih protutržišnih ili isključujućih učinaka na tržištima o kojima je riječ, ona se ne mogu izjednačiti s izričitim odbijanjem odobravanja pristupa infrastrukturi konkurentu s obzirom na to da tijelo nadležno za tržišno natjecanje ili nadležni nacionalni sud neće morati obvezati poduzetnika u vladajućem položaju da odobri pristup svojoj infrastrukturi jer će taj pristup već biti odobren. Mjere koje će se donijeti u takvom kontekstu stoga će manje zadirati u slobodu ugovaranja poduzetnika u vladajućem položaju i njegovo pravo vlasništva nego obveza davanja pristupa vlastitoj infrastrukturi kada ju je pridržao za potrebe svoje djelatnosti (presude od 25. ožujka 2021., Deutsche Telekom/Komisija, C-152/19 P, EU:C:2021:238, t. 51. i od 25. ožujka 2021., Slovak Telekom/Komisija, C-165/19 P, EU:C:2021:239, t. 51.).

113 Budući da Google, kao što je to istaknuto u točkama 105. do 107. ove presude, konkurentskim uspoređivačima proizvoda daje pristup svojoj usluzi općeg pretraživanja i stranicama s rezultatima općeg pretraživanja, ali taj pristup podvrgava diskriminirajućim uvjetima, uvjeti utvrđeni u točki 41. presude od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569) ne primjenjuju se na predmetno postupanje.

114 Slijedom toga, Opći sud je u točkama 229. i 240. pobijane presude pravilno smatrao da Komisija nije počinila pogrešku koja se tiče prava time što nije ocijenila ispunjava li predmetno postupanje te uvjete.

115 Iz prethodno navedenog proizlazi da prvi i drugi prigovor treba odbiti.

116 Slijedom toga, bespredmetni su treći, četvrti i peti prigovor, koji se odnose na točke 232., 233., 240. i 246. pobijane presude.

117 Naime, žalitelji tim prigovorima tvrde da je Opći sud u točkama 232. i 233. pobijane presude pogrešno odbacio primjenjivost navedenih uvjeta zbog nepostojanja zahtjeva za pristup i izričitog odbijanja, kao i, u točki 240. te presude, jer je predmetno postupanje, odnosno Googleovo različito postupanje prema rezultatima vlastita uspoređivača proizvoda u odnosu na rezultate konkurentskih uspoređivača proizvoda, bilo „aktivne”, a ne „pasivne” prirode. U točki 246. pobijane presude Opći sud pogrešno je smatrao da korektivne mjere sporne odluke nisu relevantne za ocjenu naravi navodne zlouporabe.

118 Međutim, čak i ako ta razmatranja Općeg suda sadržavaju pogreške koje se tiču prava, njihova analiza nije potrebna jer je taj sud smatrao, a da pritom nije počinio pogrešku koja se tiče prava, da predmetno postupanje ne predstavlja odbijanje pristupa podložno uvjetima utvrđenima u točki 41. presude od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569).

119 Slijedom navedenog, drugi dio prvog žalbenog razloga valja odbiti.

2) Prvi dio prvog žalbenog razloga

120 Prvim dijelom prvog žalbenog razloga žalitelji prigovaraju Općem sudu da je u točkama 224. do 228. pobijane presude protupravno zamijenio Komisijinu ocjenu iz sporne odluke vlastitom ocjenom prema kojoj su uvjeti utvrđeni u točki 41. presude od 26. studenoga 1998., Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569) bili ispunjeni, iako u spornoj odluci nije naveden takav zaključak.

121 Međutim, s obzirom na to da Opći sud, kao što je to navedeno u točki 118. ove presude, nije počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da postupanje koje se Googleu stavlja na teret ne treba ocjenjivati u skladu s tim uvjetima, taj prvi dio prvog žalbenog razloga valja odbaciti kao bespredmetan.

122 S obzirom na prethodna razmatranja, prvi žalbeni razlog treba odbiti u cijelosti.

2. Drugi žalbeni razlog

a) Argumentacija stranaka

123 Drugim žalbenim razlogom, koji se sastoji od tri dijela, žalitelji, koje podupire CCIA, tvrde da, ako navodna zlouporaba nije činila odbijanje pružanja pristupa, sporna odluka je trebala, kako bi se utvrdila povreda članka 102. UFEU-a, utvrditi drugu „izvanjsku praksu" i dokazati da ta praksa odstupa od tržišnog natjecanja na temelju zasluga. U tom pogledu, kao što je na to Opći sud osobito podsjetio u točkama 162. do 164. pobijane presude, nije dovoljno utvrditi obično proširenje vladajućeg položaja na susjedno tržište učinkom poluge, čak i ako to proširenje dovodi do nestanka ili marginalizacije konkurenata.

124 Prvim dijelom drugog žalbenog razloga žalitelji tvrde da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava jer je u točkama 175. i 197. pobijane presude smatrao da se na temelju okolnosti koje se odnose na vjerojatne učinke Googleova postupanja, sažete u točkama 169. do 174. te presude, može utvrditi je li on sudjelovao u tržišnom natjecanju na temelju zasluga.

125 Konkretnije, žalitelji ističu da je Opći sud u točkama 195. i 196. pobijane presude priznao da uvodna izjava 341. sporne odluke nije dovoljna za ocjenu osnovanosti predmetnog postupanja jer se odnosila „samo [na] učinke istiskivanja" Googleova postupanja te je naveo da tu uvodnu izjavu treba tumačiti u vezi s uvodnom izjavom 342. te odluke, u kojoj su navedene tri okolnosti. U točkama 169., 175., 196., 197., 219. i 283. te presude Opći sud smatrao je da su te okolnosti relevantne za kvalifikaciju različitog postupanja između Googlea i njegovih konkurenata kao odstupanja od tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

126 Prema mišljenju žaliteljâ, te se tri okolnosti ne odnose na prirodu Googleova postupanja, nego na količinu i izvore prometa pretraživanja te navodne vjerojatne učinke tog postupanja. Stoga one nisu valjani temelj za odlučivanje o tome je li Google odstupio od tržišnog natjecanja na temelju zasluga u dijelu u kojem je prema sebi postupao drugačije nego prema svojim konkurentima.

127 U svojoj replici žalitelji pojašnjavaju da, iako se čimbenici koji su uzeti u obzir kako bi se utvrdilo odstupanje od tržišnog natjecanja na temelju zasluga ne moraju samo odnositi na prirodu postupanja o kojem je riječ, oni ipak moraju omogućiti da se ta priroda kvalificira. Stoga, suprotno onomu što tvrdi Komisija, ne mogu biti dovoljni samo čimbenici vezani uz to postupanje.

128 Drugim dijelom drugog žalbenog razloga žalitelji tvrde da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je nezakonito „preformulirao" spornu odluku. Naime, istaknuo je tri dodatna razloga, koji se nisu nalazili u toj odluci, kako bi popunio prazninu u njezinu obrazloženju i objasnio zašto se predmetno postupanje navodno udaljilo od tržišnog natjecanja na temelju zasluga. Ta su tri dodatna razloga, kao prvo, stroži pravni kriterij za poduzetnike u „iznimno snažnom vladajućem položaju" (točke 180., 182. i 183. pobijane presude), kao drugo, činjenica da je Googleovo ograničavanje „opsega rezultata na vlastite rezultate" odraz nepravilnosti jer je Google otvoren za prikazivanje rezultata za sve sadržaje (točke 176. do 184.) i, kao treće, opis postupanja koje se žaliteljima stavlja na teret kao da jer riječ o diskriminirajućem postupanju (točke 124., 237., 240., 279. i 284. do 289.).

129 U svojoj replici žalitelji na prvom mjestu osporavaju Komisijino zapažanje prema kojem je Opći sud samo podredno iznio dva od tih razloga, naime onaj koji se odnosi na Googleovo postupanje koje je odraz nepravilnosti (točke 176. do 179. pobijane presude) i onaj koji se odnosi na primjenu

strožeg pravnog kriterija zbog Googleova „iznimno snažnog vladajućeg položaja” (t. 180.). Na drugom mjestu, žalitelji osporavaju ideju da tvrdnja Općeg suda prema kojoj je Google promijenio svoje postupanje (točke 181. do 184.) čini samo, kao što je to navela i Komisija, „dodatna objašnjenja”.

130 Trećim dijelom drugog žalbenog razloga žalitelji tvrde da su dodatni razlozi koje je iznio Opći sud, kako su istaknuti u drugom dijelu drugog žalbenog razloga, kako bi objasnio na koji način Google nije sudjelovao u tržišnom natjecanju na temelju zasluga, u svakom slučaju pravno pogrešni.

131 Prvim prigovorom žalitelji tvrde da je Opći sud u točkama 180., 182. i 183. pobijane presude primijenio pogrešan pravni kriterij time što se oslonio na pojam „iznimno snažnog vladajućeg” položaja kako bi ocijenio osnovanost Googleova postupanja. Međutim, kao prvo, stupanj vladajućeg položaja nije relevantan za utvrđivanje postojanja zlouporabe vladajućeg položaja kao takve u smislu članka 102. UFEU-a. Kao drugo, Opći sud pogrešno je smatrao da, zbog Googleova „iznimno snažnog vladajućeg” položaja, prilikom ocjene Googleova postupanja s obzirom na taj članak 102. UFEU-a treba uzeti u obzir pravilo o jednakom postupanju davateljâ pristupa internetu, predviđeno Uredbom (EU) 2015/2120 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2015. o utvrđivanju mjera u vezi s pristupom otvorenom internetu te o izmjeni Direktive 2002/22/EZ o univerzalnoj usluzi i pravima korisnika u vezi s elektroničkim komunikacijskim mrežama i uslugama i Uredbe (EU) br. 531/2012 o roamingu u javnim pokretnim komunikacijskim mrežama u Uniji (SL 2015., L 310, str. 1.). Činjenica da se Google kvalificira kao poduzetnik u „iznimno snažnom vladajućem položaju” ili kao „ulaz u svijet interneta” ne može proširiti primjenu tog pravila o jednakom postupanju na način da se uvedu šire obveze na temelju navedenog članka 102. UFEU-a.

132 Drugim prigovorom žalitelji tvrde da je Opći sud u točkama 176. do 179. pobijane presude počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da je odraz nepravilnosti ako usluga pretraživanja prikazuje samo vlastite rezultate. Osporavaju i tvrdnje Općeg suda u točkama 181. do 184. te presude jer nije došlo do promjene Googleova postupanja zbog koje bi odstupanje od tržišnog natjecanja na temelju zasluga bilo još očitije.

133 Trećim prigovorom žalitelji tvrde da je Opći sud u točkama 71., 124., 237., 240., 279. i 284. do 288. pobijane presude pogrešno kvalificirao Googleovo postupanje kao diskriminirajuće.

134 Kao prvo, Opći sud nije primijenio dosljedan pristup pri definiranju dvaju elemenata prema kojima se postupalo diskriminirajuće. U točki 285. pobijane presude Opći sud se u svojoj analizi navodne diskriminacije usprotivio Googleovu različitom postupanju s rezultatima ovisno o tome jesu li potjecali od njegova ili konkurentskih uspoređivača proizvoda. Suprotno tomu, u točki 575. pobijane presude, u svojoj je analizi objektivnog opravdanja smatrao da je Komisijin glavni cilj u spornoj odluci bio osigurati jednako postupanje prema dvjema vrstama Googleovih rezultata, odnosno prema generičkim i specijaliziranim rezultatima.

135 Kao drugo, Opći sud počinio je pogrešku jer nije utvrdio proizvoljnost Googleova različitog postupanja s obzirom na to da sama činjenica postojanja različitog postupanja nije dovoljna da bi se zaključilo da postoji diskriminacija. Prema mišljenju žaliteljâ, usluga pretraživanja ne postupa proizvoljno ako djeluje samo kao proizvođač vlastitih rezultata, koji se temelje na vlastitim podacima i algoritmima. Usto, Googleova nemogućnost prikazivanja specijaliziranih rezultata trećih strana koji su jednako pouzdani i kvalitetni kao njegovi vlastiti rezultati relevantna je objektivna razlika. Iz istih je razloga neosnovana kritika Općeg suda iznesena u točkama 287., 291. i 292. pobijane presude, prema kojoj se specijalizirani rezultati za proizvode

trećih strana nisu tretirali na isti način kao Googleovi rezultati, čak i ako su bili osobito relevantni. Google je kao proizvođač rezultata pretraživanja prikazivao najbolje moguće rezultate koje je mogao proizvesti. Osim toga, žalitelji tvrde da se, iako im se prigovara da su različito postupali s dvjema vrstama Googleovih rezultata, kao što to proizlazi iz točke 575. pobijane presude, ta razlika također temeljila na objektivnim i razumnim razmatranjima.

136 U svojoj replici žalitelji pojašnjavaju da poduzetnik u vladajućem položaju odstupa od tržišnog natjecanja na temelju zasluga ako ugrožava kvalitetu svoje usluge i djeluje protiv svojeg interesa.

137 Komisija, PriceRunner, BEUC, Foundem, Kelkoo, VDZ, Ladenzeile, BDZV i Twenga osporavaju argumentaciju žaliteljâ i tvrde da drugi žalbeni razlog treba odbaciti kao djelomično nedopušten i bespredmetan i, u svakom slučaju, odbiti kao neosnovan.

b) Ocjena Suda

138 Drugim žalbenim razlogom žalitelji prigovaraju Općem sudu da je počinio pogrešku koja se tiče prava smatrajući da je Komisija utvrdila da predmetno postupanje nije obuhvaćeno tržišnim natjecanjem na temelju zasluga.

139 U tom je pogledu Opći sud u točkama 166. i 167. pobijane presude podsjetio na to da se Komisija, kako bi zaključila da postoji povreda članka 102. UFEU-a, nije samo pozvala na prakse učinkom poluge, nego je smatrala da se takvim učinkom Google oslonio na svoj vladajući položaj na tržištu općeg pretraživanja kako bi dao prednost svojoj usluzi uspoređivanja proizvoda na tržištu specijaliziranog pretraživanja za uspoređivanje proizvoda, pri čemu je dao prednost pozicioniranju i prikazivanju vlastitog uspoređivača proizvoda i njegovih rezultata na svojim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja pred uslugama konkurentskih uspoređivača proizvoda.

140 U točki 168. pobijane presude Opći sud pojasnio je da je Komisija u točki 344. sporne odluke navela da se rezultati konkurentskih uspoređivača proizvoda mogu prikazati samo kao generički rezultati, odnosno kao obične plave poveznice koje su usto na Googleovim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja primjenom algoritama prilagodbe mogle biti slabije rangirane, dok su rezultati Googleova uspoređivača proizvoda pozicionirani na uočljivom mjestu na vrhu tih stranica s rezultatima općeg pretraživanja i prikazani u obogaćenom formatu te nisu mogli biti slabije rangirani primjenom tih algoritama. Opći sud dodao je da su, prema Komisijinu mišljenju, te prakse dovele do toga da je Google primjenjivao različit tretman u obliku povoljnijeg postupanja prema vlastitom uspoređivaču proizvoda.

141 U točkama 169. do 173. pobijane presude Opći sud istaknuo je da je Komisija u dijelovima 7.2.2. do 7.2.4. sporne odluke osobito objasnila da je zbog postojanja triju posebnih okolnosti to povoljnije postupanje moglo dovesti do slabljenja tržišnog natjecanja na tržištu. Iznio je Komisijinu analizu koja se odnosi na te tri okolnosti, navedene i u točki 196. te presude, a koje su, prvo, količina prometa koju Googleov opći pretraživač generira za uspoređivače proizvoda, drugo, ponašanje korisnika prilikom pretraživanja na internetu i treće, činjenica da preusmjereni promet s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja čini velik dio prometa prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda i da ga se ne može djelotvorno zamijeniti drugim izvorima.

142 U točki 174. pobijane presude Opći sud zaključio je, s obzirom na elemente konteksta navedene u točkama 168. do 173. te presude, da je Komisija utvrdila, a da pritom nije počinila pogrešku koja se tiče prava, da količina Googleova prometa s njegovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja i njegova zapravo nezamjenjiva priroda čine relevantne okolnosti na temelju kojih se može utvrditi postojanje praksi koje ne proizlaze iz tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

143 U točki 175. pobijane presude Opći sud utvrdio je da Komisija nije samo utvrdila postojanje učinka poluge, nego je pravno kvalificirala Googleove prakse koje su pratile taj učinak, pri čemu se oslonila na relevantne kriterije. Tako je smatrao da je Komisija, pod uvjetom da je valjano dokazala povoljnije postupanje i njegove učinke, utvrđene s obzirom na posebne okolnosti predmetnih tržišta, što je Opći sud naknadno provjerio, pravilno ocijenila da to povoljnije postupanje odstupa od tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

144 U točki 189. pobijane presude Opći sud dodao je da taj zaključak nije bio doveden u pitanje argumentima CCIA-e prema kojima se nepostojanjem jasnog pravnog testa u spornoj odluci povređuje načelo pravne sigurnosti. S tim u vezi u točki 195. te presude naveo je da je točno da se u uvodnoj izjavi 341. te odluke izlažu razlozi zbog kojih se predmetnim praksama odstupilo od tržišnog natjecanja na temelju zasluga time što se u biti navodi da su, s jedne strane, te prakse preusmjerile promet i da su, s druge strane, mogle imati protutržišne učinke. Stoga se čini da je Komisija u toj uvodnoj izjavi, tumačenoj zasebno, na temelju postojanja učinaka istiskivanja koji proizlaze iz tih praksi zaključila da one odstupaju od tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

145 U točki 196. pobijane presude Opći sud je međutim utvrdio da tu uvodnu izjavu 341. sporne odluke treba tumačiti u vezi s njezinom uvodnom izjavom 342. u kojoj Komisija navodi, „kako bi dokazala zašto ponašanje predstavlja zlouporabu i nije obuhvaćeno tržišnim natjecanjem na temelju zasluga”, da se predmetne prakse sastoje od Googleova stavljanja u povoljniji položaj vlastitog uspoređivača proizvoda na štetu konkurentskih uspoređivača i da je to stavljanje u povoljniji položaj dio posebnog konteksta. U potonjoj se uvodnoj izjavi navode brojni elementi koje je Komisija uzela u obzir kako bi dokazala zašto predmetna praksa odstupa od tržišnog natjecanja na temelju zasluga i, konkretno, tri posebne okolnosti iznesene u dijelovima 7.2.2. do 7.2.4. sporne odluke, navedene u točkama 170. do 173. te presude.

146 U točki 197. pobijane presude Opći sud tako je smatrao da se na temelju Komisijine analize koja je dovela do utvrđenja zlouporabe učinkom poluge može zaključiti da postoji povreda na temelju, s jedne strane, sumnjivih elemenata u pogledu prava tržišnog natjecanja koji nisu postojali u slučaju odbijanja pristupa, konkretno neopravdanog različitog postupanja, i, s druge strane, posebnih okolnosti koje se odnose na prirodu infrastrukture koja je dovela do tog različitog postupanja, u ovom slučaju količine Googleova prometa s njegovih stranica za opće pretraživanje i njegove zapravo nezamjenjive prirode.

1) Prvi dio drugog žalbenog razloga

147 Prvim dijelom drugog žalbenog razloga žalitelji u bitnome tvrde da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava jer je u točkama 175. i 197. pobijane presude smatrao da se na temelju triju posebnih okolnosti sažetih u točkama 169. do 174. i 196. te presude može utvrditi je li predmetno postupanje obuhvaćeno tržišnim natjecanjem na temelju zasluga.

i) Dopuštenost

148 Komisija tvrdi da je prvi dio drugog žalbenog razloga bespredmetan. Naime, žalitelji nisu mogli prvi put pred Sudom istaknuti da su se te tri okolnosti, iznesene u dijelu 7.2. sporne odluke, odnosile na mogućnost da predmetno postupanje može ograničiti tržišno natjecanje, a ne na to da ono nije obuhvaćeno tržišnim natjecanjem na temelju zasluga.

149 Kako bi se odlučilo o argumentu o postojanju zapreke vođenju postupka koji je istaknula Komisija, valja istaknuti da tim prvim dijelom drugog žalbenog razloga žalitelji osporavaju dio odgovora Općeg suda na peti tužbeni razlog u prvostupanjskom postupku, koji je naveden u točkama 169. do 175. i 197. pobijane presude.

150 U skladu sa sažetkom u točki 136. te presude, prvim dijelom tog petog tužbenog razloga žalitelji su tvrdili da u spornoj odluci nisu utvrđeni elementi koji odstupaju od tržišnog natjecanja na temelju zasluga u pogledu Googleova postupanja koje se sastojalo od uvođenja kvalitativnih poboljšanja njegove usluge pretraživanja na internetu.

151 Prvim dijelom drugog žalbenog razloga žalitelji osporavaju tumačenje i primjenu prava Unije od strane Općeg suda, na temelju kojih je u točkama 175. i 197. pobijane presude taj sud utvrdio da se Komisija nije oslonila samo na postojanje učinaka istiskivanja proizašlih iz predmetnih praksi kako bi zaključila da se njima odstupilo od tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

152 S tim u vezi, valja podsjetiti na to da u skladu sa sudskom praksom Suda dopustiti stranci da pred njime prvi put iznese neki razlog na koji se nije pozvala pred Općim sudom značilo bi omogućiti joj da pred Sudom vodi širi postupak od onoga koji se vodio pred Općim sudom. U okviru žalbe nadležnost Suda u načelu je ograničena na ispitivanje ocjene razloga Općeg suda koji su bili pred njim izneseni. Međutim, argument koji nije bio istaknut u prvom stupnju ne čini novi razlog koji je nedopušten u stadiju žalbe ako je riječ samo o proširenju argumentacije već iznesene u kontekstu razloga navedenog u tužbi pred Općim sudom (presuda od 9. prosinca 2020., Groupe Canal +/Komisija, C-132/19 P, EU:C:2020:1007, t. 28. i navedena sudska praksa).

153 Osim toga, žalbenim razlogom ne smije se, pod prijetnjom nedopuštenosti, tražiti poništenje odluke koja se osporava u prvom stupnju, nego ukidanje presude Općeg suda donesene u prvom stupnju, tako da se u njemu navede argumentacija koja se posebno odnosi na pogrešku koja se tiče prava koju navodno sadržava ta presuda. Na taj način, žalitelju je dopušteno podnijeti žalbu u kojoj će istaknuti žalbene razloge koji proizlaze iz same pobijane presude i kojima je cilj osporiti njezinu pravnu osnovanost (presuda od 25. siječnja 2022., Komisija/European Food i dr., C-638/19 P, EU:C:2022:50, t. 77. i navedena sudska praksa).

154 U ovom slučaju, suprotno onomu što tvrdi Komisija, argumenti koje su žalitelji iznijeli u okviru prvog dijela drugog žalbenog razloga usko su povezani s petim tužbenim razlogom iznesenim u tužbi u prvostupanjskom postupku, kojim se dovode u pitanje utvrđenja iz uvodne izjave 341. sporne odluke prema kojima predmetne prakse nisu obuhvaćene područjem tržišnog natjecanja na temelju zasluga, tako da ti argumenti čine proširenje tog razloga, a ne novi razlog koji je prvi put istaknut u okviru žalbe, u dijelu u kojem se njima nastoji dokazati da je Opći sud u točkama 175. i 197. pobijane presude pogrešno utvrdio da je Komisija, na temelju relevantnih kriterija, pravno kvalificirala predmetne prakse vezane uz učinak poluge.

155 Nadalje, žalitelji nisu samo ponovili argumente istaknute u prvostupanjskom postupku, nego tvrde da je Opći sud u odgovoru na te argumente u pobijanoj presudi počinio pogrešku koja se tiče prava. Slijedom toga, iako je, kao što to ističe Komisija, jedan dio argumentacije žaliteljâ prvi put iznesen pred Sudom, ostaje činjenica da je ta argumentacija proizašla iz same pobijane presude.

156 Stoga je prvi dio drugog žalbenog razloga dopušten.

ii) Meritum

157 Nakon što je u točkama 164. i 165. pobijane presude podsjetio na to da učinci poluge koje primjenjuje poduzetnik u vladajućem položaju nisu kao takvi zabranjeni člankom 102. UFEU-a i da materijalno područje primjene posebne odgovornosti poduzetnika u vladajućem položaju treba ocijeniti s obzirom na posebne okolnosti svakog slučaja koje dokazuju slabljenje tržišnog natjecanja, Opći sud je u točkama 166. do 175. pobijane presude presudio da Komisija u spornoj odluci nije samo utvrdila takav učinak poluge, nego je i Googleove prakse vezane uz taj učinak pravno kvalificirala na temelju relevantnih kriterija, tako da nije počinila pogrešku koja se tiče prava time što je smatrala da predmetno postupanje, koje se sastoji od Googleova stavljanja u povoljniji položaj vlastita uspoređivača proizvoda, ne proizlazi iz tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

158 Isto tako, u točkama 195. do 197. pobijane presude Opći sud smatrao je da Komisija nije zaključila da postoji zlouporaba učinkom poluge na temelju postojanja učinaka istiskivanja koji proizlaze iz tih praksi, nego je svoju analizu temeljila, s jedne strane, na sumnjivim elementima u pogledu prava tržišnog natjecanja, konkretno na neopravdanom različitom postupanju, i, s druge strane, na posebnim relevantnim okolnostima koje se odnose na prirodu infrastrukture koja je dovela do tog različitog postupanja, što joj je zapravo omogućilo da zaključi da postoji povreda članka 102. UFEU-a.

159 Što se tiče posebnih okolnosti koje je Komisija utvrdila u spornoj odluci, navedenih u točkama 169. do 173. pobijane presude, prva od tih okolnosti odnosila se na količinu prometa koju Googleov opći pretraživač ostvaruje za uspoređivače proizvoda. Opći sud osobito je istaknuo da je Komisija objasnila da taj promet omogućuje ostvarivanje koristi od pozitivnih mrežnih učinaka jer, što je više posjeta korisnika na uspoređivaču proizvoda, to se više povećava relevantnost i korisnost njegovih usluga te su trgovci skloniji njegovoj upotrebi. Dodao je da gubitak tog prometa može dovesti do začaranog kruga i, u konačnici, do izlaska s tržišta.

160 Druga okolnost bila je ponašanje korisnika prilikom pretraživanja na internetu. Opći sud među ostalim je naveo da je Komisija pojasnila da se ti korisnici općenito usredotočuju na prvih tri do pet rezultata pretraživanja te da rezultatima koji slijede, a osobito rezultatima ispod neposredno vidljivog dijela ekrana, ne pridaju nikakvu pažnju ili im je pridaju malo te da su skloni pretpostaviti da su najvidljiviji rezultati najrelevantniji, i to neovisno o njihovoj stvarnoj relevantnosti.

161 Treća je okolnost bila učinak preusmjerenog prometa. Opći sud smatra da je Komisija istaknula da taj promet čini znatan dio prometa prema uslugama konkurentskih uspoređivača proizvoda te da se zapravo ne može zamijeniti drugim izvorima, uključujući tekstualnim oglasima, mobilnim aplikacijama, izravnim prometom, upućivanjima na partnerske stranice, društvenim mrežama ili drugim pretraživačima.

162 Kao što to proizlazi iz točaka 174. i 197. pobijane presude, Opći sud zaključio je, s obzirom na elemente konteksta navedene u točkama 168. do 173., da je Komisija prihvatila, a da pritom nije počinila pogrešku koja se tiče prava, da količina Googleova prometa s njegovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja i njegova zapravo nezamjenjiva priroda čine relevantne okolnosti na temelju kojih se može utvrditi postojanje praksi koje ne proizlaze iz tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

163 Kako bi se ocijenilo sadržavaju li tako iznesena razmatranja Općeg suda pogrešku koja se tiče prava, kao što to tvrde žalitelji, valja podsjetiti na to da, iako se poduzetnicima u vladajućem položaju nameće posebna odgovornost da svojim postupanjem ne ugrožavaju stvarno i nenarušeno tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu, članak 102. UFEU-a ne kažnjava sâmo postojanje vladajućeg položaja, nego samo njegovu zlouporabu (presuda od 21. prosinca 2023., European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, t. 128. i navedena sudska praksa).

164 Naime, cilj članka 102. UFEU-a nije spriječiti poduzetnike da vlastitim zaslugama osvoje vladajući položaj na jednom tržištu ili više njih niti osigurati da konkurentski poduzetnici koji su manje učinkoviti od onih u takvom položaju ostanu na tržištu. Naprotiv, tržišno natjecanje na temelju zasluga po definiciji može dovesti do nestanka ili marginalizacije konkurentnih poduzetnika koji su manje učinkoviti i stoga manje zanimljivi potrošačima, osobito s obzirom na cijene, proizvodnju, izbor, kvalitetu ili inovaciju (presuda od 21. prosinca 2023., European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011., t. 126. i 127. kao i navedena sudska praksa).

165 Kako bi se u određenom slučaju moglo smatrati da postupanje treba kvalificirati kao „zlouporabu vladajućeg položaja” u smislu članka 102. UFEU-a, u pravilu treba dokazati da je stvaran ili potencijalan učinak tog postupanja, upotrebom sredstava različitih od onih koja uređuju tržišno natjecanje među poduzetnicima na temelju zasluga, ograničavanje tog tržišnog natjecanja istiskivanjem jednako učinkovitih konkurentnih poduzetnika s predmetnog ili predmetnih tržišta ili sprečavanjem njihova razvoja na tim tržištima, uzimajući u obzir da ta tržišta mogu biti ona na kojima postoji vladajući položaj, kao i povezana ili susjedna tržišta na kojima navedeno postupanje može proizvesti svoje stvarne ili potencijalne učinke (presuda od 21. prosinca 2023., European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, t. 129. i navedena sudska praksa).

166 Prilikom tog dokazivanja, koje može uključivati upotrebu različitih analitičkih okvira ovisno o vrsti postupanja o kojoj je riječ u određenom slučaju, ipak treba u svakom slučaju ocijeniti sve relevantne činjenične okolnosti, neovisno o tome odnose li se samo na to postupanje, na tržište ili tržišta o kojima je riječ ili na funkcioniranje tržišnog natjecanja na tom tržištu ili tim tržištima. Usto, navedenim se dokazivanjem treba nastojati utvrditi, na temelju preciznih i konkretnih elemenata analize i dokaza, da navedeno postupanje u najmanju ruku može proizvesti učinke istiskivanja (presuda od 21. prosinca 2023., European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, t. 130. i navedena sudska praksa).

167 Osim samih postupanja čiji je stvaran ili potencijalan učinak ograničavanje tržišnog natjecanja na temelju zasluga istiskivanjem jednako učinkovitih konkurentnih poduzetnika s predmetnog ili predmetnih tržišta, kao „zlouporaba vladajućeg položaja” mogu se kvalificirati i postupanja za koja je dokazano da imaju stvaran ili potencijalan učinak, ili čak cilj, da uspostavom prepreka ulasku na tržište ili upotrebom drugih mjera blokiranja ili drugih sredstava različitih od onih koja uređuju tržišno natjecanje na temelju zasluga, u ranoj fazi spriječe sâm pristup potencijalno konkurentnih poduzetnika tom tržištu ili tim tržištima te time spriječe razvoj tržišnog natjecanja

na tim tržištima na štetu potrošača, i to ograničavanjem proizvodnje, razvoja alternativnih proizvoda ili usluga ili pak inovacija (presuda od 21. prosinca 2023., European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, t. 131. i navedena sudska praksa).

168 Iz te sudske prakse proizlazi da se u relevantne činjenične okolnosti ne ubrajaju samo one koje se odnose na sâmo postupanje, nego i one koje se odnose na predmetno tržište ili tržišta ili na funkcioniranje tržišnog natjecanja na tom tržištu ili tržištima. Stoga okolnosti koje se odnose na kontekst u kojem se provodi postupanje poduzetnika u vladajućem položaju, poput značajki predmetnog sektora, treba smatrati relevantnima.

169 Valja utvrditi da su posebne okolnosti navedene u točkama 169. do 173. pobijane presude elementi konteksta u kojem su djelovali Googleov opći pretraživač i usluge uspoređivanja proizvoda i u okviru kojeg je provedeno predmetno postupanje.

170 Konkretno, suprotno onomu što tvrde žalitelji, te se okolnosti ne odnose samo na učinke predmetnih praksi ili elemente koji samo okružuju te prakse, nego se na njihovu temelju, kao što je to Opći sud istaknuo u točki 174. pobijane presude, može utvrditi postojanje praksi koje ne proizlaze iz tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

171 Naime, navedene okolnosti bile su relevantne za pravnu kvalifikaciju predmetnih praksi – odnosno, s jedne strane, povoljnije pozicioniranje i prikazivanje Googleovih vlastitih specijaliziranih rezultata na njegovim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja u odnosu na rezultate konkurentskih uspoređivača proizvoda i, s druge strane, istodobno slabije rangiranje rezultata konkurentskih uspoređivača proizvoda primjenom algoritama prilagodbe – s obzirom na to da se na temelju njih te prakse mogu staviti u kontekst dvaju predmetnih tržišta i funkcioniranja tržišnog natjecanja na tim tržištima te se stoga njima može dokazati da potencijalni učinci istiskivanja na silaznom tržištu, odnosno tržištu specijaliziranog pretraživanja za usporedbu proizvoda te uspjeh Googleove usluge uspoređivanja proizvoda na tom tržištu od početka provedbe navedenih praksi, koji su istaknuti u spornoj odluci, nisu posljedica zasluga te usluge, nego istih praksi kombiniranih sa spomenutim posebnim okolnostima.

172 Stoga Opći sud uopće nije pomiješao analizu predmetnog postupanja, kako bi utvrdio odstupa li ono od tržišnog natjecanja na temelju zasluga, i analizu učinaka tog postupanja. Naprotiv, kao što je to nezavisna odvjetnica u bitnome istaknula u točki 143. svojeg mišljenja, iz razmatranja u točkama 168. do 175. pobijane presude proizlazi da je Opći sud pažljivo ispitao je li Komisija u spornoj odluci mogla smatrati, a da pritom ne počini pogrešku, da se sporne prakse, a ne samo njihovi učinci, mogu pravno kvalificirati kao prakse kojima se odstupa od tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

173 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da točke 175. i 179. pobijane presude ne sadržavaju nikakvu pogrešku koja se tiče prava.

174 Slijedom toga, prvi dio drugog žalbenog razloga valja odbiti.

2) Drugi i treći dio drugog žalbenog razloga

175 Drugim dijelom drugog žalbenog razloga žalitelji prigovaraju Općem sudu da je, kad je riječ o odstupanju od sredstava tržišnog natjecanja na temelju zasluga, prihvatio elemente obrazloženja koji nisu sadržani u spornoj odluci i da je tako Komisijino obrazloženje zamijenio vlastitim, počinivši time pogrešku koja se tiče prava. Ti dodatni elementi obrazloženja odnosili su se, kao

prvo, na stroži pravni kriterij ocjene za poduzetnike u „iznimno snažnom vladajućem” položaju (t. 180., 182. i 183. pobijane presude), kao drugo, na ocjenu da, s obzirom na načelno otvorenu infrastrukturu Googleovog pretraživača, davanje prednosti određenim vlastitim specijaliziranim rezultatima pretraživanja u odnosu na konkurentske rezultate pretraživanja predstavlja nepravilnost (t. 176. do 184.) i, kao treće, na ocjenu prema kojoj je predmetno postupanje diskriminirajuće (t. 71., 124., 237., 240., 279. i 284. do 289.).

176 Trećim dijelom drugog žalbenog razloga žalitelji tvrde da su ti dodatni elementi obrazloženja u svakom slučaju pravno pogrešni.

177 Na prvom mjestu, valja ispitati argumentaciju žaliteljâ kojom u drugom dijelu drugog žalbenog razloga tvrde da kvalifikacija postupanja koje im se stavlja na teret kao diskriminirajućeg postupanja nije navedena u spornoj odluci i, u trećem dijelu, da je ta kvalifikacija u svakom slučaju pogrešna.

178 Kao prvo, suprotno argumentaciji žaliteljâ, koji upućuju na točke 71., 124., 237., 240., 279., 284. do 289. i 316. pobijane presude, iz tih točaka ne proizlazi da je Opći sud kvalifikaciji predmetnog ponašanja koju je utvrdila Komisija dodao još jednu kvalifikaciju.

179 Naime, s jedne strane, u točkama 71. i 124. pobijane presude Opći sud nije izvršio kvalifikaciju tog postupanja. U prvoj od tih točaka Opći sud je samo sažeo nalog za prestanak i suzdržavanje iz članka 3. izreke sporne odluke. U drugonavedenoj točki najavio je način na koji će ispitati argumentaciju žaliteljâ, pri čemu je naveo da će ispitati osnovanost različitog postupanja na kojem se temelji Komisijina kvalifikacija povoljnijeg postupanja, odnosno postoji li diskriminacija koju je Google proveo u korist vlastite usluge specijaliziranog pretraživanja.

180 S druge strane, iz točaka 237., 240., 279., 284. do 289. pobijane presude proizlazi da je Opći sud ispitao kvalifikaciju predmetnog postupanja koju je utvrdila Komisija. Tako je u navedenim točkama 237. i 240. Opći sud, oslanjajući se na spornu odluku, potvrdio Komisijinu ocjenu prema kojoj su predmetne prakse, koje su se sastojale od pozitivnih akata diskriminacije pri postupanju s rezultatima Googleova uspoređivača proizvoda, samostalni oblik zlouporabe učinkom poluge s tržišta na kojem se ostvaruje vladajući položaj, koju karakteriziraju snažne prepreke ulasku, odnosno s tržišta usluga općeg pretraživanja. Osim toga, u navedenim točkama 279. i 284. do 289. Opći sud ispitao je različito postupanje koje je utvrdila Komisija osobito u pogledu pozicioniranja i prikazivanja Product Universalsa, kako bi provjerio je li Komisija mogla valjano zaključiti da postoji diskriminacija. Točka 316. pobijane presude nalazi se u dijelu te presude koji se odnosi na to ispitivanje u pogledu Shopping Unitsa.

181 Iz tih točaka, na koje upućuju žalitelji koji ih citiraju izdvajajući ih od drugih točaka u dijelu obrazloženja Općeg suda u kojem se nalaze, jasno proizlazi da je Opći sud svoje rasuđivanje temeljio na spornoj odluci i da je potvrdio Komisijinu kvalifikaciju a da pritom nije dodao novu kvalifikaciju koja se ne temelji na toj odluci.

182 Kao drugo, valja ispitati je li, kao što to tvrde žalitelji, Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je utvrdio postojanje diskriminacije a da pritom nije utvrdio proizvoljnu narav Googleova različitog postupanja.

183 Kao što to u biti proizlazi iz točaka 168. do 174., 237., 240., 279. i 284. do 289. pobijane presude, Opći sud najprije je istaknuo da se, prema Komisijinu mišljenju, predmetno postupanje sastoji od različitog postupanja s rezultatima uspoređivača proizvoda, ovisno o tome potječu li oni od

Googleova uspoređivača ili konkurentskih uspoređivača, u smislu prikazivanja i pozicioniranja na stranicama s rezultatima općeg pretraživanja te da je ono dovelo do različitog postupanja u obliku Googleova povoljnijeg postupanja prema vlastitu uspoređivaču.

184 Nadalje, Opći sud naglasio je da je Komisija, zbog postojanja triju posebnih okolnosti koje je navela, smatrala da to povoljnije postupanje može dovesti do slabljenja tržišnog natjecanja na tržištu i da ga se može pravno kvalificirati kao postupanje koje ne proizlazi iz tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

185 Naposljetku, Opći sud smatrao je da se predmetno postupanje temeljilo na uporabi učinka poluge, tako što je Google iskorištavao svoj vladajući položaj na uzlaznom tržištu usluga općeg pretraživanja na internetu, obilježenom snažnim preprekama ulasku, kako bi si na silaznom tržištu usluga specijaliziranog pretraživanja, na kojem nije imao takav položaj, osigurao konkurentske prednosti, i to tako što je povoljnije postupao s vlastitom uslugom usporedbe proizvoda.

186 Važno je pojasniti da se ne može općenito i neovisno o okolnostima slučaja smatrati da poduzetnik u vladajućem položaju koji prema svojim proizvodima ili uslugama postupa povoljnije nego prema proizvodima ili uslugama svojih konkurenata djeluje na način da odstupa od tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

187 Međutim, u ovom slučaju, Opći sud, potvrdivši Komisijinu analizu, nije samo istaknuo postojanje takvog povoljnijeg Googleova postupanja u odnosu na vlastitu uslugu uspoređivanja proizvoda, nego je utvrdio, s obzirom na obilježja uzlaznog tržišta i navedene posebne okolnosti, da je predmetno postupanje, svojim dvama sastavnim dijelovima, odnosno isticanjem vlastitih rezultata i slabijim rangiranjem rezultata konkurentskih operatora, diskriminirajuće te ne proizlazi iz tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

188 Što se tiče argumentacije žaliteljâ kojom se u biti pozivaju na Googleovu nemogućnost prikazivanja specijaliziranih rezultata trećih osoba koji su jednako pouzdani i kvalitetni kao i njegovi rezultati, tu argumentaciju treba odbaciti u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 61. ove presude jer njome žalitelji dovode u pitanje ocjenu činjenica Općeg suda a da pritom ne ističu iskrivljavanje.

189 Također valja odbaciti argumentaciju žaliteljâ kojom oni tvrde, upućujući na točke 285. i 575. pobijane presude, da Opći sud nije primijenio dosljedan pristup pri definiranju dvaju elemenata s kojima se postupalo diskriminirajuće.

190 Opći sud istaknuo je, osobito u točki 285. pobijane presude, da se Googleovo različito postupanje provodilo ovisno o podrijetlu rezultata, odnosno ovisno o tome jesu li potjecali li s konkurentskih ili s njegova uspoređivača, pri čemu je Google zapravo stavljao u povoljniji položaj potonji u odnosu na prvonavedeni uspoređivač, a ne jednu vrstu rezultata u odnosu na drugu s obzirom na njihov sadržaj.

191 Točno je da je Opći sud u točki 575. pobijane presude u svojoj analizi objektivnog opravdanja smatrao da je Komisija tražila samo jednako postupanje u pogledu pozicioniranja i prikazivanja prema dvjema vrstama Googleovih rezultata. Međutim, iz dijela rasuđivanja Općeg suda u kojem se ta točka nalazi, osobito iz točaka 574. i 576. te presude, proizlazi da je Komisija prigovorila Googleu da nije jednako postupao s rezultatima konkurentskih uspoređivača proizvoda i onima vlastita uspoređivača proizvoda. Upućivanje na „dvije vrste Googleovih rezultata” navedeno u

točki 575. navedene presude stoga predstavlja pogrešku u pisanju jer je Opći sud osim toga u više navrata naveo da se Googleovo postupanje sastoji od različitog postupanja s rezultatima ovisno o njihovu podrijetlu, a ne njihovu sadržaju.

192 Slijedom toga, definicija predmeta diskriminacije u pobijanoj presudi nije nedosljedna te se Općem sudu ne može prigovoriti da je počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da se predmetno postupanje može kvalificirati kao diskriminirajuće i da nije obuhvaćeno tržišnim natjecanjem na temelju zasluga.

193 U tim uvjetima valja odbaciti argumentaciju žaliteljâ kojom u drugom dijelu drugog žalbenog razloga tvrde da kvalifikacija postupanja koje im se stavlja na teret kao diskriminirajuće nije navedena u spornoj odluci te, u trećem dijelu drugog žalbenog razloga, da je ta kvalifikacija u svakom slučaju pogrešna.

194 Na drugom mjestu, žalitelji u drugom dijelu drugog žalbenog razloga tvrde da je Opći sud u točkama 176. do 184. pobijane presude iznio dva dodatna razmatranja koja se ne nalaze u spornoj odluci, odnosno, s jedne strane, stroži kriterij pravne ocjene za poduzetnike „u iznimno snažnom vladajućem položaju” i, s druge strane, s obzirom na načelno otvorenu infrastrukturu Googleova pretraživača, činjenicu da su određeni Googleovi rezultati specijaliziranog pretraživanja stavljeni u povoljniji položaj u odnosu na konkurentske rezultate pretraživanja, koja je odraz nepravilnosti. Trećim dijelom drugog žalbenog razloga žalitelji tvrde da su ta utvrđenja u svakom slučaju neosnovana.

195 U tom pogledu, točno je da je Opći sud u točkama 176. do 184. pobijane presude iznio razmatranja koja ne proizlaze iz obrazloženja sporne odluke. Isto vrijedi za ona koja se odnose na nepravilnost Googleova postupanja i njegov iznimno snažan vladajući položaj na tržištu općeg pretraživanja kao i za ona koja se odnose na obvezu nediskriminirajućeg postupanja koja proizlazi iz odredbi Uredbe 2015/2120.

196 Međutim, iako su jedina razmatranja koja je Opći sud izričito naveo kao podredna ona iz točke 180. pobijane presude, razmatranja iz točaka 176. do 179. i 181. do 184. pobijane presude također su formulirana na podredan način.

197 Naime, u točkama 175. i 185. pobijane presude Opći sud u bitnom je smatrao da je Komisija, pod uvjetom da je valjano dokazala povoljnije postupanje i njegove učinke utvrđene s obzirom na posebne okolnosti predmetnih tržišta, pravilno ocijenila da to postupanje odstupa od tržišnog natjecanja na temelju zasluga. Tim se zaključkom, koji se nalazi na kraju točke 185. te presude, samo upućuje na razmatranja iz točaka 170. do 173. navedene presude a da se pritom ne upućuje na dodatna razmatranja koja je Opći sud iznio u točkama 176. do 184. iste presude, a koja žalitelji kritiziraju.

198 Nadalje, kao što to proizlazi iz točke 192. ove presude, ta razmatranja nisu bila nužna kako bi se potvrdila ocjena prema kojoj se moglo smatrati da predmetno postupanje ne proizlazi iz tržišnog natjecanja na temelju zasluga.

199 Slijedom toga, prigovore žaliteljâ istaknute u drugom i trećem dijelu drugog žalbenog razloga, kojima kritiziraju točke 176. do 184. pobijane presude, valja odbaciti kao bespredmetne i stoga ta dva dijela u cijelosti odbiti.

200 S obzirom na sve prethodno navedene razloge, drugi žalbeni razlog treba odbiti u cijelosti.

3. Treći žalbeni razlog

201 Trećim žalbenim razlogom, koji se sastoji od tri dijela, žalitelji ističu da je Opći sud počinio pogreške koje se tiču prava u analizi uzročne veze između navodne zlouporabe i njezinih vjerojatnih učinaka.

202 Prvim dijelom trećeg žalbenog razloga žalitelji tvrde da je u ovom predmetu Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kada je u točkama 377. do 379. pobijane presude smatrao da je teret provođenja analize hipotetskog scenarija na Googleu, a ne na Komisiji. Drugim dijelom trećeg žalbenog razloga žalitelji ističu da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je u točkama 374., 376. i 525. te presude presudio da hipotetski scenarij zlouporabe koja odgovara povezivanju dviju zakonitih praksi zahtijeva suzbijanje tih dviju praksi. Trećim dijelom trećeg žalbenog razloga žalitelji tvrde da je pogrešan pristup Općeg suda tome što predstavlja točan hipotetski scenarij učinio nevaljanom njegovu ocjenu, u točki 572. pobijane presude, objektivnih opravdanja i učinaka predmetnog postupanja.

a) Dopuštenost

203 BEUC, VDZ, Ladenzeile i BDZV tvrde da je treći žalbeni razlog nedopušten. Tvrde da žalitelji njime žele dovesti u pitanje ocjenu Općeg suda u pogledu dokaza, osobito dvaju hipotetskih scenarija koje su iznijeli tijekom upravnog postupka, ili samo ponavljaju argumente koji su već izneseni pred Općim sudom. Komisija pak tvrdi, bez službenog pozivanja na prigovor nedopuštenosti, da je ocjena Općeg suda u pogledu tih hipotetskih scenarija u potpunosti utvrđena u točkama 369. do 376. pobijane presude, s obzirom na to da žalitelji uopće nisu spomenuli iskrivljavanje.

204 U svojoj replici žalitelji ističu da je treći žalbeni razlog dopušten. Pojašnjavaju da se kritike koje su iznijeli u okviru tog žalbenog razloga odnose na pogrešnu ocjenu Općeg suda pravnog koncepta analize hipotetskog scenarija u posebnom kontekstu postupanja koje uključuje više praksi čiji zajednički učinak ugrožava tržišno natjecanje na temelju zasluga, što predstavlja pogrešku koja se tiče prava.

205 Na prvom mjestu valja primijetiti da je, kao što je to navedeno u točki 61. ove presude, nadležnost Suda koji odlučuje o žalbi podnesenoj protiv odluke Općeg suda ograničena na pravna pitanja, pri čemu ocjena činjenica i dokaza ne predstavlja, osim u slučaju njihova iskrivljavanja, pitanje koje podliježe nadzoru Suda.

206 Međutim, pitanja, s jedne strane, postoji li Komisijina sustavna obveza da provede analizu hipotetskog scenarija u predmetima iz članka 102. UFEU-a i, s druge strane, koje kriterije treba ispuniti hipotetski scenarij kako bi mogao odražavati ono što bi se dogodilo da ne postoji navodna zlouporaba u posebnom slučaju postupanja koje se sastoji od više praksi čiji zajednički učinak čini povredu tržišnog natjecanja na temelju zasluga, pravna su pitanja koja Sud može nadzirati u okviru žalbe.

207 Na drugom mjestu, kao što to proizlazi iz ustaljene sudske prakse Suda, kada žalitelj osporava tumačenje ili primjenu prava Unije od strane Općeg suda, o pravnim pitanjima ocijenjenima u prvom stupnju može se ponovno raspravljati tijekom žalbenog postupka. Naime, ako žalitelj ne bi mogao temeljiti svoju žalbu na razlozima i argumentima već iznesenima pred Općim sudom,

žalbeni bi postupak bio lišen dijela svojeg smisla (vidjeti u tom smislu presudu od 19. listopada 2023., Aquino/Parlament, C-534/22 P, EU:C:2023:802, t. 69. i 70. i navedenu sudsku praksu).

208 U predmetnom slučaju žalitelji nisu samo ponovili argumente istaknute u prvostupanjskom postupku, nego tvrde da je Opći sud odgovarajući na njih u pobijanoj presudi počinio pogreške koje se tiču prava.

209 Prema tome, treći žalbeni razlog je dopušten.

b) Meritum

1) Prvi dio trećeg žalbenog razloga

i) Argumentacija stranaka

210 Prvim dijelom trećeg žalbenog razloga žalitelji tvrde da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kada je u točkama 377. do 379. pobijane presude smatrao da je teret provođenja analize hipotetskog scenarija na Googleu s obzirom na to da je Komisija utvrdila potencijalne, a ne stvarne protutržišne učinke. Budući da Komisija nije provela analizu hipotetskog slučaja, njezini su navodi o protutržišnim učincima navodno zlouporabnog postupanja apstraktni jer ne postoji nikakva referentna osnova za ocjenu tih učinaka.

211 Prvim prigovorom žalitelji ističu da je Opći sud nezakonito odstupio od sporne odluke time što je smatrao da je ona utvrdila potencijalne, a ne stvarne protutržišne učinke. Naime, Komisija je u uvodnoj izjavi 462. te odluke tvrdila da je navodna zlouporaba imala stvarne, a ne samo potencijalne učinke jer je predmetno postupanje dovelo do smanjenja prometa s Googleovih stranica s generičkim pretraživanjem prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda. Osim toga, sâm se Opći sud također oslonio na taj stvarni učinak na promet kada je u točki 519. pobijane presude zaključio da je predmetno postupanje moglo ograničiti tržišno natjecanje. Stoga je Komisija, u slučaju postojanja takvih stvarnih protutržišnih učinaka, trebala provesti analizu hipotetskog scenarija.

212 Drugim prigovorom žalitelji tvrde da bi, neovisno o pitanju jesu li učinci predmetnog postupanja bili stvarni ili potencijalni, svaka ocjena tih učinaka zahtijevala da Komisija provede analizu hipotetskog scenarija jer je takva analiza neodvojivo povezana s pojmom uzročnosti.

213 U tom pogledu žalitelji na prvom mjestu ističu da je sud Unije u više navrata potvrdio potrebu da Komisija provede analizu hipotetskog scenarija u kontekstu članka 101. UFEU-a, tako da ne postoji nikakva razumna osnova za drugačiji pristup u kontekstu članka 102. UFEU-a.

214 Na drugom mjestu, žalitelji ističu da točka 21. Obavijesti o smjernicama o provedbenim prioritetima Komisije u primjeni članka [102. UFEU-a] na postupanja poduzetnika u vladajućem položaju koja za posljedicu mogu imati zlouporabu u smislu istiskivanja konkurenata s tržišta (SL 2009., C 45, str. 7.) potvrđuje da ponašanja koja se smatraju zlouporabom općenito treba ocjenjivati na temelju odgovarajućeg hipotetskog scenarija.

215 Na trećem mjestu, žalitelji tvrde da su, suprotno onomu što proizlazi iz točke 377. pobijane presude, u ovom slučaju postojali hipotetski scenariji temeljeni na stvarnim okolnostima, odnosno razvoju sličnih tržišta u državama članicama u kojima Komisija nije utvrdila zlouporabu. Usto, prema mišljenju žaliteljâ, čak i da ne postoje takvi scenariji, Komisiju se ne može osloboditi obveze da provede analizu hipotetskog scenarija kako bi obrazloženo objasnila vjerojatnu situaciju bez navodne zlouporabe. Stoga je u ovom slučaju nepostojanje „objektivne analize" hipotetskog scenarija trebalo biti dovoljan razlog za poništenje sporne odluke.

216 U svojoj replici žalitelji osporavaju bespredmetnost svojih prigovora na koju se poziva Komisija. U odgovoru na njezinu argumentaciju, koja se odnosi, kao prvo, na nesporno povećanje prometa prema Googleovu uspoređivaču proizvoda na kojem se temelji i utvrđenje protutržišnih učinaka predmetnog postupanja, kao drugo, na suvišan karakter točaka 377. i 378. pobijane presude i, kao treće, na nesporan utjecaj algoritama za rangiranje Googleovih generičkih rezultata na promet, što je Opći sud utvrdio u točki 393. te presude, žalitelji najprije ističu da je, s obzirom na to da se smatralo da je predmetno postupanje istodobno dovelo do smanjenja i povećanja prometa, osporavanje smanjenja dovoljno za poništenje tvrdnje o povećanju. Nadalje, žalitelji osporavaju da su razlozi koje je Opći sud iznio u točkama 377. do 379. iste presude suvišno izneseni i tvrde da oni sadržavaju elemente nužne za obrazloženje. Naposljetku, žalitelji tvrde da je točka 393. pobijane presude upravo dio pogreške istaknute u žalbi jer se njome dokazuje da Opći sud nije pripisao pad prometa prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda predmetnom postupanju kao kombinaciji tih dviju praksi, nego samo jednoj od njih, odnosno upotrebi algoritama za rangiranje generičkih rezultata.

217 Komisija, PriceRunner, Nadzorno tijelo EFTA-e, BEUC, Kelkoo, VDZ, Ladenzeile, BDZV i Twenga osporavaju argumentaciju žaliteljâ i tvrde da je prvi dio trećeg žalbenog razloga nedopušten ili, u svakom slučaju, neosnovan.

ii) Ocjena Suda

218 Točke 377. do 379. pobijane presude, koje se osporavaju u okviru prvog dijela trećeg žalbenog razloga, odnose se na analizu Općeg suda uzročne veze između predmetnog postupanja i smanjenja prometa s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda.

219 Što se tiče prvog prigovora, valja napomenuti da se uvodna izjava 426. sporne odluke nalazi u dijelu 7.2. te odluke u vezi s predmetnim postupanjem te se odnosi na analizu utjecaja tog postupanja na promet ostvaren s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda, koju je Komisija provela u dijelu 7.2.3.2. navedene odluke. Komisija je u toj odluci utvrdila smanjenje tog prometa u svakoj od trinaest zemalja EGP-a u kojima su se te prakse provodile.

220 Suprotno tomu, Komisija je u dijelu 7.3. sporne odluke provela analizu učinaka predmetnog postupanja, koje je kvalificirala kao potencijalne protutržišne učinke koji mogu utjecati na strukturu tržišnog natjecanja na predmetnim tržištima. Ti potencijalni učinci činili su, kao što je to istaknuto u točki 451. pobijane presude, opasnost da konkurentski uspoređivači proizvoda obustave svoje djelatnosti i negativan utjecaj na inovaciju i mogućnost potrošača da pristupe najučinkovitijim uslugama.

221 Elementi u vezi s fluktuacijom prometa s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda te prema njegovu uspoređivaču proizvoda stoga nisu činili stvarne protutržišne učinke koje je utvrdila Komisija, nego opipljive dokaze na kojima se temeljilo utvrđenje potencijalnih protutržišnih učinaka predmetnog postupanja. Naime, kao što to proizlazi i iz točaka 445. do 450. i 454. pobijane presude, Opći sud smatrao je da je Komisija, nakon analize provedene u nekoliko stadija i na temelju argumentiranog obrazloženja, zaključila da postoje potencijalni protutržišni učinci na tržištima usluga uspoređivanja proizvoda i to na temelju konkretnih elemenata koji se odnose na kretanje prometa s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda i njegovu uspoređivaču proizvoda, kao i na temelju elemenata u vezi s udjelom koji taj promet ostvaruje u ukupnom prometu konkurentskih uspoređivača proizvoda. Međutim, time se Opći sud nije udaljio od sporne odluke jer su protutržišni učinci utvrđeni u toj odluci ostali potencijalni, pri čemu su izvedeni iz konkretnih elemenata koji se temelje na kretanju prometa.

222 Stoga prvi prigovor treba odbiti kao neosnovan.

223 Drugim prigovorom žalitelji u bitnome namjeravaju dokazati da je Opći sud prebacio teret dokazivanja potvrdivši spornu odluku a da Komisija nije provela hipotetsku analizu kako bi utvrdila uzročnu vezu između predmetnog postupanja i njegovih učinaka.

224 U tom pogledu najprije valja primijetiti da je ta uzročna veza dio osnovnih sastavnih elemenata povrede prava tržišnog natjecanja koje Komisija mora dokazati, u skladu s općim pravilima izvođenja dokaza, navedenim osobito u točkama 132. do 134. pobijane presude. Stoga Komisija mora iznijeti dokaze kojima se u dovoljnoj mjeri može dokazati postojanje činjenica koje čine povredu. Suprotno tomu, na poduzetniku koji se poziva na razlog obrane protiv utvrđenja takve povrede jest da podnese dokaz da se taj razlog obrane mora prihvatiti.

225 U točki 382. pobijane presude, koju žalitelji nisu osporili, upotpunjuje se rasuđivanje Općeg suda u tom pogledu navođenjem kriterija na kojima se treba temeljiti ispitivanje uzročne veze. U toj točki navedeno je da se Komisija, kako bi utvrdila stvarne ili potencijalne učinke praksi koje ispituje, može osloniti na elemente koji se temelje na promatranju stvarnog razvoja tržišta na koje ili tržišta na koja se te prakse odnose. Ako se između tih praksi i promjene konkurentske situacije na tim tržištima primijeti povezanost, uzročna veza između tih praksi i razvoja tržišta može se dokazati dodatnim elementima koji mogu uključivati, primjerice, ocjene sudionika na tržištu, njihovih dobavljača, njihovih kupaca, profesionalnih udruženja ili potrošača.

226 Opći sud se u točkama 383. do 393. pobijane presude oslonio na te kriterije analize kako bi proveo konkretno ispitivanje uzročne veze između predmetnog postupanja i pada prometa s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema većini konkurentskih uspoređivača proizvoda te je na temelju tog ispitivanja Opći sud u točki 394. navedene presude utvrdio da je Komisija dokazala da su predmetne prakse dovele do pada prometa generičkog pretraživanja prema gotovo svim konkurentskim uspoređivačima proizvoda.

227 U tom je kontekstu Opći sud u točki 379. pobijane presude presudio da u okviru raspodjele tereta dokazivanja poduzetnik može izložiti analizu hipotetskog scenarija kako bi osporio Komisijinu ocjenu potencijalnih ili stvarnih učinaka predmetnog postupanja.

228 Međutim, postupivši na taj način, Opći sud nije prebacio teret dokazivanja koji je na Komisiji u pogledu obveze dokazivanja uzročne veze između predmetnog postupanja i njegovih učinaka niti je isključio korisnost analize hipotetskog scenarija. Samo je utvrdio da se Komisija može osloniti na sve dokaze a da pritom nije dužna sustavno se koristiti jedinstvenim sredstvom kako bi dokazala postojanje takve uzročne veze.

229 Taj je pristup uostalom u skladu sa sudskom praksom Suda navedenom u točkama 165. do 167. ove presude.

230 Slijedom toga, drugi prigovor treba odbiti kao neosnovan u dijelu u kojem se odnosi na rasuđivanje Općeg suda o podjeli tereta dokazivanja i korisnosti analize hipotetskog scenarija u okviru relevantnih dokaza s obzirom na članak 102. UFEU-a.

231 Budući da se taj prigovor odnosi na točke 377. i 378. pobijane presude, valja istaknuti da je Opći sud u njima smatrao da utvrđivanje pouzdanog hipotetskog scenarija u svrhu analize učinaka navodnih protutržišnih praksi na tržištu može biti, u situaciji kao što je ona u ovom predmetu, neizvjestan ili čak nemoguć zadatak i da, kako bi dokazala povredu članka 102. UFEU-a, osobito u pogledu učinaka praksi na tržišno natjecanje, Komisija ne može biti dužna sustavno utvrđivati takav hipotetski scenarij.

232 Međutim, te su točke pobijane presude, kao što je to navela nezavisna odvjetnica u točki 171. svojeg mišljenja, suvišne u odnosu na, osobito, točke 372. do 376. pobijane presude, tako da kritiku žaliteljâ u tom pogledu treba odbaciti kao bespredmetnu.

233 Naposljetku, što se tiče kritike žaliteljâ usmjerene protiv točke 393. pobijane presude, dovoljno je utvrditi da je Opći sud u njoj samo utvrdio da postoji uzročna veza između vidljivosti internetske stranice u okviru Googleovih generičkih rezultata, koja ovisi o algoritmima za rangiranje tih rezultata, i količine prometa koji potječe od navedenih rezultata prema toj stranici. Međutim, takvo utvrđenje ne proturječi njegovoj ocjeni o tome što bi u ovom slučaju mogao predstavljati prikladan hipotetski scenarij.

234 Iz toga slijedi da prvi dio trećeg žalbenog razloga treba odbiti kao djelomično neosnovan i odbaciti kao djelomično bespredmetan.

2) Drugi i treći dio trećeg žalbenog razloga

i) Argumentacija stranaka

235 Drugim dijelom trećeg žalbenog razloga žalitelji osporavaju pravnu kvalifikaciju, izvršenu u točkama 374., 376. i 525. pobijane presude, onoga što Opći sud smatra točnim hipotetskim scenarijem u slučaju zlouporabe koja podrazumijeva „povezivanje” dviju praksi. Prema mišljenju žaliteljâ, Opći sud počinio je pogrešku koja se tiče prava time što je presudio da u takvoj situaciji hipotetski scenarij treba uzeti u obzir učinke dviju predmetnih praksi, odnosno učinke isticanja Googleova uspoređivača proizvoda uz pomoć „okvira” i učinke primjene algoritama prilagodbe i slabijeg rangiranja konkurentskih uspoređivača proizvoda u generičkim rezultatima.

236 Prvim prigovorom žalitelji navode da, s obzirom na to da je svaka od tih dviju praksi, kao što je Opći sud priznao u točki 373. pobijane presude, sama po sebi zakonita, hipotetski scenarij koji uklanja jednu od njih, osobito isticanje „okvira”, prikladan je scenarij jer stvara situaciju bez

povezivanja tih dviju praksi i, slijedom toga, bez navodne zlouporabe. Nasuprot tomu, uklanjanjem obiju praksi pri utvrđivanju hipotetskog scenarija, kojem je Opći sud dao prednost u točki 376. te presude, prekoračilo bi se ono što je nužno za stvaranje situacije bez navodno zlouporabnog povezivanja te bi se pomiješali učinci zakonitog i nezakonitog postupanja.

237 Drugim prigovorom žalitelji prigovaraju Općem sudu da je predvidio hipotetski scenarij koji nije „realističan", „plauzibilan" i „vjerojatan" u smislu sudske prakse Suda (presuda od 11. rujna 2014., MasterCard i dr./Komisija, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, t. 166. do 169. i 173.). Naime, taj scenarij ne bi bio ograničen na uklanjanje „okvira", što bi okončalo zlouporabu, kao što je to Komisija potvrdila u svojem odgovoru na tužbu pred Općim sudom, nego bi zahtijevao i uklanjanje algoritama za slabije rangiranje namijenjenih poboljšanju kvalitete usluge pretraživanja. Međutim, studije koje su žalitelji podnijeli tijekom administrativnog postupka, odnosno takozvanu analizu „razlike u razlikama" i eksperiment „ablacije", pokazale su da se u slučaju uklanjanja „okvira" promet prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda ne bi znatno promijenio, čime bi se dokazalo da je pad prometa pogrešno pripisan predmetnom ponašanju.

238 Trećim dijelom trećeg žalbenog razloga žalitelji tvrde, s jedne strane, da je pogrešan pristup Općeg suda u pogledu hipotetskog scenarija poništio njegovu ocjenu učinaka predmetnog postupanja jer je taj pristup doveo do toga da se navodnoj zlouporabi pripišu učinci koji bi se mogli pripisati zakonitim praksama. S druge strane, tvrde da je navedenim pristupom također učinjena ništavnom ocjena Općeg suda objektivnog opravdanja koje je iznio Google prema kojem nije bilo moguće poboljšati njegovu uslugu pretraživanja da su rezultati konkurentskih uspoređivača proizvoda bili uključeni u „okvire". Međutim, odbacivši to objašnjenje u točki 572. pobijane presude, uz obrazloženje da poboljšanja nisu neutralizirala protutržišne učinke predmetnog postupanja, Opći sud je u toj presudi počinio pogrešku koja se tiče prava.

239 Komisija, PriceRunner, Nadzorno tijelo EFTA-e, BEUC, Foundem, Kelkoo, VDZ, Ladenzeile, BDZV i Twenga osporavaju argumentaciju žaliteljâ kao bespredmetnu ili, u svakom slučaju, neosnovanu.

ii) Ocjena Suda

240 Točke 374., 376. i 525. pobijane presude, koje se osporavaju u okviru drugog dijela trećeg žalbenog razloga, odnose se na ocjenu Općeg suda o tome što bi činilo analizu hipotetskog scenarija na temelju koje se mogu razumjeti učinci ponašanja koje se sastoji od povezivanja dviju praksi, pri čemu je svaka od njih sama po sebi zakonita.

241 U točkama 370. do 373. pobijane presude Opći sud istaknuo je da nijedna od predmetnih praksi, razmatrana zasebno, nije prema Komisijinu mišljenju izazvala prigovore u području tržišnog natjecanja, nego je ona dovela u pitanje povezane prakse kojima se, s jedne strane, valorizirao Googleov uspoređivač proizvoda i, s druge strane, umanjila vrijednost konkurentskih uspoređivača proizvoda na Googleovim stranicama s rezultatima općeg pretraživanja. Opći sud je iz toga zaključio da se analiza učinaka tih povezanih praksi ne može provesti izdvajanjem učinaka jedne od učinaka druge prakse.

242 Na temelju tih utvrđenja Opći sud je u točkama 374. i 376. pobijane presude smatrao da se analiza učinaka predmetnog postupanja na konkurentske uspoređivače proizvoda nije mogla ograničiti na učinak koji je na njih moglo imati pojavljivanje rezultata Googleova uspoređivača proizvoda u Product Universalsu i Shopping Unitsu, nego se u njoj trebalo uzeti u obzir i utjecaj algoritama prilagodbe generičkih rezultata, tako da je jedini hipotetski scenarij koji je Google mogao valjano

istaknuti bio onaj u kojem nijedan sastavni dio tog postupanja nije proveden jer bi se inače povezani učinci tih povezanih praksi razumjeli samo djelomično. To je utvrđenje u biti ponovljeno u točki 525. te presude, koju žalitelji također osporavaju u drugom dijelu trećeg žalbenog razloga.

243 Stoga to rasuđivanje Općeg suda ne sadržava pogrešku koja se tiče prava.

244 Naime, kao što je to istaknula nezavisna odvjetnica u točkama 179. i 180. svojeg mišljenja, samo je povezivanje dviju predmetnih praksi utjecalo na ponašanje korisnika na način da je promet koji potječe s Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja, u mjeri u kojoj je to utvrdila Komisija, bio preusmjeren u korist njegova uspoređivača proizvoda i na štetu konkurentskih uspoređivača proizvoda. Stoga se to preusmjeravanje prometa temeljilo kako na povoljnijem pozicioniranju i prikazivanju rezultata pretraživanja Googleova uspoređivača proizvoda u „okvirima” tako i na usporednom slabijem rangiranju provedenom primjenom algoritama prilagodbe i na manje privlačnom prikazu rezultata pretraživanja konkurentskih uspoređivača proizvoda, što odvraća pažnju korisnika s tih rezultata.

245 Prema tome, budući da povećanje prometa u korist rezultata pretraživanja Googleova uspoređivača proizvoda i pad prometa s njegovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja prema konkurentskim uspoređivačima proizvoda, na kojima se temelje potencijalni protutržišni učinci predmetnog postupanja, proizlaze iz kombinirane primjene dviju predmetnih praksi, prikladan hipotetski scenarij trebao bi omogućiti i ispitivanje vjerojatnog razvoja tržišta bez tih dviju praksi, a ne samo bez jedne od njih.

246 U tim okolnostima, argument žaliteljâ prema kojem je Opći sud u točki 373. pobijane presude priznao da nijedna od tih praksi zasebno nije izazvala prigovore u području tržišnog natjecanja, ne može osporiti rasuđivanje Općeg suda iz točaka 374., 376. i 525. pobijane presude, osporavanih u okviru drugog dijela trećeg žalbenog razloga.

247 Stoga Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava time što je u točkama 374. do 376. i 525. pobijane presude presudio da u analizi učinaka predmetnog postupanja treba istodobno uzeti u obzir učinke algoritama prilagodbe generičkih rezultata i prikazivanja Googleova uspoređivača proizvoda uz pomoć Product Universalsa i Shopping Unitsa te da su studije koje je podnio Google, a koje su se odnosile samo na utjecaj tog prikazivanja na promet, same po sebi bile nedostatne za procjenu utjecaja predmetnog postupanja na konkurentske uspoređivače proizvoda.

248 Drugi dio trećeg žalbenog razloga stoga treba odbiti kao neosnovan.

249 Treći dio trećeg žalbenog razloga temelji se na premisi prema kojoj je pogrešan pristup Općeg suda u pogledu toga što čini točan hipotetski scenarij kad zlouporaba sadržava povezivanje dviju praksi. Međutim, kao što to proizlazi iz ispitivanja drugog dijela trećeg žalbenog razloga, obrazloženje Općeg suda u tom pogledu nije zahvaćeno nikakvom pogreškom koja se tiče prava.

250 Kritike koje su žalitelji iznijeli u prilog tom dijelu stoga treba odbaciti kao bespredmetne.

251 Slijedom toga, treći žalbeni razlog treba odbiti u cijelosti.

4. Četvrti žalbeni razlog

a) Argumentacija stranaka

252 Četvrtim žalbenim razlogom žalitelji tvrde da je Opći sud u točkama 538. do 541. pobijane presude počinio pogrešku koja se tiče prava jer je smatrao da Komisija nije bila dužna ispitati je li predmetno postupanje moglo istisnuti jednako učinkovite konkurente. Prema mišljenju žaliteljâ, iako se spornom odlukom nastojalo dokazati da je to postupanje moglo ograničiti tržišno natjecanje, navođenjem poteškoća konkurentskih uspoređivača proizvoda u privlačenju prometa koji potječe od izvora različitih od Googlea, u toj se odluci ipak nije ispitalo jesu li te poteškoće ipak bile pripisive relativnoj učinkovitosti tih uspoređivača ili čak preferencijama korisnika prema drugim stranicama za usporedbu proizvoda, kao što su platforme za prodaju.

253 U prilog tom žalbenom razlogu žalitelji tvrde, na prvom mjestu, da je Opći sud u točki 538. pobijane presude pogrešno presudio da je primjena kriterija jednako učinkovitog konkurenta opravdana samo u predmetima koji se odnose na prakse određivanja cijena. Time je Opći sud pomiješao formalni kriterij cijene i troška jednako učinkovitog konkurenta, čija primjena nije uvijek potrebna, s općim načelom koje proizlazi iz sudske prakse Suda, osobito iz točke 21. presude od 27. ožujka 2012., Post Danmark (C-209/10, EU:C:2012:172), i točaka 133. i 134. presude od 6. rujna 2017., Intel/Komisija (C-413/14 P, EU:C:2017:632), prema kojem svrha članka 102. UFEU-a nije zaštititi manje učinkovite poduzetnike. Međutim, primjenjivost tog načela ne ovisi o tome je li navodna zlouporaba povezana s cijenom, tako da je uvijek potrebno ispitati može li predmetno postupanje istisnuti jednako učinkovite konkurente, tim više ako to postupanje dovodi do inovativnosti proizvoda i poboljšanja izbora i kvalitete ponude potrošačima.

254 Na drugom mjestu, žalitelji kritiziraju točku 539. pobijane presude i prigovaraju Općem sudu što je smatrao da nije relevantno ispitati jesu li Googleovi stvarni konkurenti bili jednako učinkoviti kao on jer se Sud u sudskoj praksi navedenoj u prethodnoj točki ove presude pozvao na hipotetskog konkurenta. Međutim, prema mišljenju žaliteljâ, Komisija nije pokušala ocijeniti učinkovitost konkurentskih uspoređivača proizvoda, bili oni hipotetski ili stvarni, te se samo pozvala na učinke predmetnog postupanja na stvarne konkurente a da pritom nije ispitala njihovu učinkovitost. Nedostaci u rasuđivanju Općeg suda još su očitiji prilikom čitanja razloga iz točke 391. pobijane presude, prema kojem je bolja kvaliteta platformi za prodaju „moguće objašnjenje" slabijeg rangiranja tih uspoređivača.

255 Na trećem mjestu, žalitelji kritiziraju točke 540. i 541. pobijane presude kao i utvrđenja Općeg suda koja se u njima nalaze, prema kojima je, s jedne strane, ocjena učinkovitosti konkurentskih uspoređivača proizvoda objektivna samo ako „protutržišno ponašanje doista nije narušilo uvjete tržišnog natjecanja" te se, s druge strane, Komisija mogla ograničiti na dokazivanje potencijalnih učinaka istiskivanja, neovisno o tome je li Google učinkovitiji od konkurentskih uspoređivača proizvoda.

256 U tom pogledu, kao prvo, žalitelji tvrde da, iako je moguće da je učinak narušavanja predmetnog postupanja takav da se ne može ocijeniti njegov utjecaj na stvarne jednako učinkovite konkurente, nema mjesta takvoj pretpostavci. Međutim, Komisija nije uzela u obzir tu pretpostavku te je Opći sud ocjenu sporne odluke zamijenio vlastitim obrazloženjem. Nadalje, žalitelji tvrde da, čak i pod takvom pretpostavkom, Komisija ne može biti oslobođena obveze dokazivanja vjerojatnog utjecaja predmetnog ponašanja na te konkurente. U tom slučaju, iako analiza nužno ostaje na hipotetskoj razini, trebala bi se temeljiti na stvarnim dokazima.

257 U svojoj replici, žalitelji dodaju da točke 45. i 73. presude od 12. svibnja 2022., Servizio Elettrico Nazionale i dr. (C-377/20, EU:C:2022:379) potvrđuju njihovu tezu o Komisijinoj obvezi da u okviru članka 102. UFEU-a ocijeni sposobnost predmetnog postupanja da istisne jednako učinkovite konkurente.

258 Žalitelji tvrde i da je u ovom slučaju Komisija trebala primijeniti isti filtar kao i za zlouporabe koje se temelje na cijenama jer, poput niske cijene za koju se ne može smatrati da sama po sebi narušava odvijanje tržišnog natjecanja, ni kombinacija dviju zakonitih praksi ne može naštetiti njegovu odvijanju, osobito zato što se svakom od tih praksi poboljšava kvaliteta usluga koje se nude potrošačima i jer Google nije primjenjivao protutržišnu strategiju. Stoga, poput smanjenja cijena, poboljšanja kvalitete i inovacije dio su odvijanja tržišnog natjecanja koje dobro funkcionira.

259 Komisija, PriceRunner, Nadzorno tijelo EFTA-e, BEUC, Foundem, Kelkoo, VDZ, Ladenzeile, BDZV i Twenga osporavaju argumentaciju žaliteljâ i tvrde da je četvrti žalbeni razlog nedopušten ili neosnovan.

b) Ocjena Suda

260 Četvrtim žalbenim razlogom žalitelji osporavaju točke 538. do 541. pobijane presude i u biti tvrde da je Opći sud pogrešno presudio da Komisija nije bila dužna, prilikom ocjene mogućnosti predmetnog postupanja da istisne tržišno natjecanje na predmetnim tržištima, analizirati učinkovitost Googleovih stvarnih ili hipotetskih konkurenata.

261 U tom pogledu najprije valja primijetiti da su točke 538. do 541. pobijane presude dio analize protutržišnih učinaka predmetnog postupanja, nakon koje je Opći sud u točki 543. te presude zaključio da je Komisija dokazala postojanje potencijalnih učinaka na nacionalna tržišta usluga uspoređivanja proizvoda.

262 Argumentima žaliteljâ u prilog četvrtom žalbenom razlogu nastoji se osobito dokazati da obrazloženje pobijane presude koje se odnosi na nepostojanje Komisijine obveze ispitivanja učinkovitosti konkurentskih uspoređivača proizvoda sadržava pogrešku koja se tiče prava. Naime, s jedne strane, Komisija je bila dužna ispitati učinkovitost tih uspoređivača, bili oni stvarni ili hipotetski, s obzirom na to da ta obveza odražava opće načelo prema kojem svrha članka 102. UFEU-a nije zaštititi manje učinkovite poduzetnike. S druge strane, kriterij jednako učinkovitoga konkurenta, koji obilježava situacije cjenovnih zlouporaba, također se trebao primijeniti u ovom slučaju jer se predmetno postupanje sastojalo od kombinacije zakonitih praksi te je dovelo do poboljšanja inovativnosti.

263 Kad je riječ o pitanju podrazumijeva li članak 102. UFEU-a sustavnu obvezu Komisije da ispita učinkovitost stvarnih ili hipotetskih konkurenata poduzetnika u vladajućem položaju, iz sudske prakse Suda navedene u točkama 163. do 167. ove presude proizlazi da svrha tog članka doista nije osigurati da konkurenti koji su manje učinkoviti od poduzetnika u vladajućem položaju ostanu na tržištu.

264 Međutim, iz toga ne proizlazi da je svako utvrđenje povrede s obzirom na tu odredbu uvjetovano dokazivanjem da predmetno ponašanje može istisnuti jednako učinkovitog konkurenta.

265 Ocjena mogućnosti predmetnog postupanja da istisne jednako učinkovitog konkurenta, koju Google navodi kao načelo na kojem se temelji primjena članka 102. UFEU-a, osobito je relevantna ako je poduzetnik u vladajućem položaju tijekom administrativnog postupka tvrdio,

potkrepljujući svoje navode dokazima, da njegovo postupanje nije moglo ograničiti tržišno natjecanje i konkretno proizvesti učinke istiskivanja koji mu se stavljaju na teret. U takvom slučaju Komisija nije samo dužna analizirati važnost vladajućeg položaja poduzetnika na relevantnom tržištu, već i ocijeniti eventualno postojanje strategije istiskivanja konkurenata koji su barem jednako učinkoviti (vidjeti u tom smislu presudu od 6. rujna 2017., Intel/Komisija, C-413/14 P, EU:C:2017:632, t. 138. i 139.).

266 Nadalje, budući da je Komisija dužna dokazati povredu članka 102. UFEU-a, ona mora utvrditi postojanje zlouporabe vladajućeg položaja s obzirom na različite kriterije primjenjujući, među ostalim, kriterij jednako učinkovitoga konkurenta, kada je on relevantan, pri čemu je njezina ocjena relevantnosti takvog kriterija, ovisno o slučaju, podvrgnuta nadzoru suda Unije.

267 U ovom predmetu valja napomenuti da se, kao što to osobito proizlazi iz točaka 54. do 63. pobijane presude, zlouporaba koju je utvrdila Komisija sastojala od Googleova povoljnijeg pozicioniranja i prikazivanja vlastitog uspoređivača proizvoda na stranicama njegova općeg pretraživača u odnosu na konkurentske uspoređivače proizvoda. Stoga je Komisija utvrdila da, u dijelu u kojem sposobnost uspoređivača proizvoda da konkurira ovisi o prometu, to Googleovo diskriminirajuće postupanje imalo je znatan utjecaj na tržišno natjecanje jer je tom društvu omogućilo da u korist vlastitog uspoređivača proizvoda preusmjeri velik dio prometa koji je prethodno postojao između Googleovih stranica s rezultatima općeg pretraživanja i uspoređivača proizvoda koji pripadaju njegovim konkurentima, pri čemu potonji nisu mogli nadoknaditi taj gubitak prometa upotrebom drugih izvora prometa jer povećanje ulaganja u alternativne izvore ne bi bilo „ekonomski održivo” rješenje.

268 Stoga je Opći sud u točki 540. pobijane presude pravilno naveo, a da žalitelji, koji se ograničavaju na načelne tvrdnje, to utvrđenje nisu osporili, da Komisija nije mogla dobiti objektivne i pouzdane rezultate u pogledu učinkovitosti Googleovih konkurenata s obzirom na posebne uvjete na predmetnom tržištu.

269 Iz toga proizlazi da Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava kada je presudio, s jedne strane, da takav test nije obvezan u okviru provedbe članka 102. UFEU-a i, s druge strane, da u okolnostima ovog slučaja taj test ne bi bio relevantan.

270 Iz toga slijedi da četvrti žalbeni razlog treba odbiti kao neosnovan a da nije potrebno odlučiti o argumentu o postojanju zapreke vođenju postupka koji je istaknuo BEUC.

271 Budući da nijedan od žalbenih razloga nije prihvaćen, ovu žalbu treba odbiti u cijelosti.

Troškovi

272 Na temelju članka 184. stavka 2. Poslovnika Suda, kad žalba nije osnovana, Sud odlučuje o troškovima. U skladu s člankom 138. stavkom 1. tog poslovnika, koji se na temelju članka 184. stavka 1. istog poslovnika primjenjuje na žalbeni postupak, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove.

273 U skladu s člankom 140. stavkom 2. Poslovnika, koji se na temelju članka 184. stavka 1. tog poslovnika primjenjuje na žalbeni postupak, države stranke Sporazuma o EGP-u, osim država članica, i Nadzorno tijelo EFTA-e snose vlastite troškove ako su intervenirali u postupak.

274 U skladu s člankom 140. stavkom 3. Poslovnika, koji se na temelju njegova članka 184. stavka 1. primjenjuje na žalbeni postupak, Sud može odlučiti da će intervenijent snositi vlastite troškove.

275 Na temelju članka 184. stavka 4. istog poslovnika, stranci koja je intervenirala u prvom stupnju, a nije sama podnijela žalbu, ne može se naložiti snošenje troškova žalbenog postupka, osim ako je sudjelovala u pisanom ili usmenom dijelu postupka pred Sudom. Kad je takva stranka sudjelovala u žalbenom postupku, Sud može odlučiti da sama snosi vlastite troškove.

276 U ovom slučaju, budući da je Komisija podnijela zahtjev da se žaliteljima naloži snošenje troškova i da oni nisu uspjeli u postupku, valja im naložiti da, osim vlastitih troškova, snose i Komisijine troškove, osim njezinih troškova nastalih zbog intervencije CCIA-e, koje će snositi to udruženje.

277 PriceRunner, CCIA, Nadzorno tijelo EFTA-e, BEUC, Foundem, Kelkoo, VDZ, Ladenzeile, BDZV i Twenga snosit će vlastite troškove.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) proglašava i presuđuje:

1. **Žalba se odbija.**

2. **Društvima Google LLC i Alphabet Inc. nalaže se snošenje vlastitih troškova kao i troškova Europske komisije, osim troškova koje je Komisija snosila zbog intervencije Computer & Communications Industry Association.**

3. **Computer & Communications Industry Association snosi vlastite troškove kao i troškove koje je snosila Komisija zbog njegove intervencije.**

4. **PriceRunner International AB, Nadzorno tijelo EFTA-e, Europska organizacija za zaštitu potrošača (BEUC), Infederation Ltd, Kelkoo SAS, Verband Deutscher Zeitschriftenverleger eV, Ladenzeile GmbH, BDZV – Bundesverband Digitalpublisher und Zeitungsverleger eV i Twenga SA snose vlastite troškove.**

Potpisi